

bullari tolli. Si penitentia non censetur implera, potest tolli; aut indulgentias licendo, aut per alterius confessoris communicationem. Si autem votum, per dispensationem, aut communicationem id celsus est ordinario, aut ex privilegio potenter. Dico hunc tripliciter se posse habere. Primo, quando expressè vult eo opere omnibus obligationibus satisfacere. Et tunc si opus est diuine, ut in elemosyna contingit, sat faciet omnibus pro rata, & ita cuiuslibet obligations supererit alia pars implenda. Si vero sit diuine, ut in elemosyna, vel facit omnia solo maiori, quæ in hac re est præcepti Ecclesiæ, si dies festi, aut ieiunij, quæ alia obligationibus voluntare propria, aut confessionis inferioris contractæ sunt, meritum anteponenda est. Deinde maior est voti obligatio: quippe religio fidelium obligat, quam penitentia. Dicor, qua quando plura sunt debita omnino aquaria, nec quisquam debeat cui debet satisfacere velit, confert omnibus pro rata satisfacere: si autem alterum sit grauius, confertur grauius solutum. At si debeat cui satisfacienda intendat, illi satisfaciendum censetur. Ut constat ex *Cum ex pluribus, & ibi Bart. n. 2.* & multis aliis, s. de soli. & ex *I. Reg. 10. 1. 1. p. 5.* & *ibid. Gregor. Lope. v. todos.* Cum ergo in hoc casu hic decreuerit omnibus debitis satisfacere, nec possit omnibus operari voluntasco modo quo potest, nempe, collibet satisfaciendo pro rata, quando opus est diuine; & quando est diuine, gratiori, cui videtur satisfaciere, si nil decreuerit. Quia si opus non valerit agitur, debet valere meliori modo quo potest. Ut traditum D.D. e. n. §. 1. d. quoque, per illu. testu. deponit, impab. in 6. Secundo modo potest habere, quodam decreuerit his obligationibus satisfacere dñas elemosynas, nec decretu cui prius. Et tunc celeriter virginitor, iuxta regulam traditam. Quis si debitur infinita contratum est illicite acquisiti, cui satisfaciendum erat relinquentia ea pauperibus. Et si si ieiunium, aut facrum, prius præcepto Ecclesiæ censetur satisfactum: & si sine sola ratione diuinæ, & ita vna cedem que attentione. Si tamen (vt bene ait *Nauar. proxime allegans.*) est defectus attentionis requirit at virum que præceptum, neutr' satisfacti. si sola requisita ad alterum credat, illud implere. Quare optimè ait *Azor. tom. 1. lib. 7. insit. moral. 5. q. 3.* & 4. difficult' posse quempiam virum que præceptum simul implere, si ad verb' vob' attendere, & forte cum non impletum. At si tam capax est, vt ver' attendere, impletum. Nec erit culpa venialis, virum simul cum debita attentione latiscatur. Quia nulla est culpa ratio, ex quod diuinas temporum nullatenus cadat sub præcepto. Et ita sustinet *Vitoria. Azor. vrolo loco. Enriq. proxime allegat.* Et fauit *Nauar. sum. Lat. 2. 1. n. 3.* ibi tantum ad melius petet hoc præcepta diverso tempore impleri. Quamvis idem *Nauar. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. cum Cate. vrolo loco.* & *Ledesma. mper. allegatus dicat esse veniale, quando abile causa sit.* Quibus non sentiantur.

9. Denum in hoc secundo punto id aduerendum est, eti' idem opus dupli præcepto invenitum sit, non subinde erit duplex culpa, aut continetur circumstantiam in confessione necessariò explicandum, eius transfigatio. Ut si omittatur ieiunium vigilie incidentis in quadragesima: aut missa in die festi incidenti in dominica. Quia præcepta haec sunt de eadem materia, & ob idem virtutis mortuum. Sed tunc erit duplex culpa, quando de eadem materia sunt, & ad diuersas virtutes pertinent. Ut si omittatur missa debita ex die festo, & penitentia invenitum, vel ex eadem virtute ob diuersum eius motuum, vñ si debita ratione facta, & voti, vel ratione voti, & invenitum. Ut latius tradidi & explicui lib. 9. de matrim. disip. 15. n. 5. & 6. Et ultraibi allegatos tradidit etiam *Azor. tom. 1. lib. 4. insit. moral. 2. q. 2. Zamel. 1. 2. q. 72. 2. 6. dub. 3. Petru. de Ledesma 2. 10. sum. tr. 27. 6. 2. post 6. concl. disip. 2. Sayro in laus regia. lib. 2. cap. 5. n. 17. & 15.*

10. Nec multiplicatio eiusdem vinculi efficit, ut transgreſſo sit duplex culparum circumstantiam necessariò confundam habeat. Ut citidem voti multiplicatio. Ut dixi lib. 7. de matrim. disip. 27. n. 25. Inimico contra aliquos neocertos idem sentio, eti' repentes votum nouam libi obligationem imponere intendat. Quia si posset rependeret, etiam posset vincula vice volendo, mille libi obligations imponere. At nequit vincula vice, eo quod voluntas ipsius venientis non est ad sumendas pro libito obligations, quando materia, circa quam versatur, est vincula, & sub vinculatione, & ex vincula virtute.

Quod tercium punctum, regula est, potest vno & eodem tempore, diuersis actibus dupli præcepto satisfaci, aut ponentem obstatum impletioni præcepti assentiunt peccare

quando vnum non impedit aliud. Quod nullibet temporum diuersitas precipiat. Atque ita censetur ferre vniuersitatem DD. nam dicunt posse quempiam tempore quo missam in leto præceptam audiri, recitare horas canonicas, vel quæcumque alias preces, ad quas ratione ordinis, voti aut penitentia invenitum tenerur. Inter quos sunt *Cate. sum. 9. 2. 2. 2. 1. Nauar. 2. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 3. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 4. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 5. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 6. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 7. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 8. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 9. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 10. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 11. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 12. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 13. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 14. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 15. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 16. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 17. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 18. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 19. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 20. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 21. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 22. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 23. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 24. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 25. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 26. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 27. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 28. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 29. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 30. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 31. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 32. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 33. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 34. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 35. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 36. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 37. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 38. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 39. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 40. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 41. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 42. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 43. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 44. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 45. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 46. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 47. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 48. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 49. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 50. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 51. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 52. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 53. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 54. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 55. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 56. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 57. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 58. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 59. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 60. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 61. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 62. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 63. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 64. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 65. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 66. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 67. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 68. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 69. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 70. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 71. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 72. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 73. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 74. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 75. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 76. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 77. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 78. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 79. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 80. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 81. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 82. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 83. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 84. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 85. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 86. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 87. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 88. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 89. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 90. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 91. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 92. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 93. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 94. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 95. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 96. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 97. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 98. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 99. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 100. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 101. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 102. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 103. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 104. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 105. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 106. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 107. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 108. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 109. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 110. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 111. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 112. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 113. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 114. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 115. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 116. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 117. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 118. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 119. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 120. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 121. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 122. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 123. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 124. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 125. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 126. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 127. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 128. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 129. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 130. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 131. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 132. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 133. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 134. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 135. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 136. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 137. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 138. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 139. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 140. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 141. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 142. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 143. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 144. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 145. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 146. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 147. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 148. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 149. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 150. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 151. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 152. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 153. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 154. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 155. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 156. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 157. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 158. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 159. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 160. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 161. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 162. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 163. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 164. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 165. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 166. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 167. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 168. Quando se confert. d. 1. 19. n. 17.8. & 4. d. 13. q. 2. 4. 1. Nauar. 169. Quando se confert. d.*

id nosset, nullatenus proferet. Dicitur autem antecedens, non respectu eius, quod ex ignorantia tanquam ex causa sit. Sic enim omnis ignorantia, quae est causa actus, diceretur antecedens. Cum causa effectum antecederet. Sed antecedens dicitur respectu libertatis voluntatis, utpote, que non directe, nec indirecere est voluntaria, & ita omnem voluntatem actionem antecedit. Dicitur autem inincibilis, quia aut excludi nequit, aut non debet. Dicitur autem probabilis, iusta & inculpabilis. Quia sine culpa, & bona fide contrafacta est ignorantia vincibilis, & confequentis contra dictum, quia lequitur voluntariam, utpote quae verè contra dictum, aut directe, ut cum est effectum, aut indirecte, quia potuit ignorans, & temebatur illam expellere. Quia ratione dicitur vincibilis, invenit enim potuit: culpabilis iniusta, & improbabilis: eo quod culpabiliter contrafacta sit. Ut si in eo lagitur exemplum quis imprudenter eam ciceraret, non premissa debita diligentia ad diuidendum, an fieri, vel homo. Conuenit autem in hoc virtute hæc ignorantia, quod virtute causa sit actus ignoranter gesti, non possumus, & quasi influens in effectum, sed remouendo cognitionem, quae sit ad se, actus non fieret. Cum enim ignorans sit vincibilis non excusat a mortalitate, non desideratur tam summa negligencia sed (ut) tunc omnium dicimus n. 34. & 36.) exigitur non adhiberi diligentiam moralam pro negotiis qualitate necessariam. Idque conlata ex aliis praceptis, non enim, ut quipiam illorum transgrediatur conscientia, ac mortaliter peccat, desideratur summa in eis adimplendis negligencia: sed latius est non adhiberi mediocrem diligentiam humano ac mortali modo possibilem. Quippe ad hanc diligentiam præcepta obligant. Ergo datur aliquid ignorantia ex negligencia mortaliter orta, & ita mortaliter vincibilis, quae non sit summa, ac proxime neccaria, seu lupina ignorantia nomen mereatur. Secundum, quia in materia confessionis infotius Doctores non posseunt de clementi eam forte validam tacito peccato, aut insufficienzi examine non præmisso, ex negligencia, seu ignorantia mortaliter dummodo ea non sit summa crassa, seu lupina. Huius sunt *Canus relata de penit.* p. 5. vbi de confessione, in voluminibus parvus. fol. 129. pag. 2. vers. Dico 2. Soto 4. d. 18. q. 4. col. 3. vers. Sedei hi tamen *Enriques* li. 5. deponit. e. 11. n. 1. Bait. vbi a Ledesma *Summa Sacram.* vbi de penitentia. dub. 20. col. 771. vers. Sed tamen explicare oportet. Petrus de *Ledesma Summa Sacram.* vbi de penit. e. 16. diff. 3. conclusio. f. 598. & multo ali. Atque hanc crassam ignorantiam ex qua confitentia illius actionis formaliter considerat, ut nemp̄, hominis interficere est: eo quod debita sit apposita diligentia. Quia cum tunc ex ignorantia non sit voluntaria, dicitur omnem voluntatem actionem antecedens. Dicitur etiam antecedens respectu talis actionis, quia hic & nunc, est causa illius, & causa antecedent effectum. Quod autem eadem, vel similes actioni futura esse, etiam ex ignorantia non est, nisi obstat quomodo sit. & nunc illa ignorantia sit illius actionis. Conditionaliter enim mihi ponit inesse. Dicitur autem consequens, quando est culpabilis, quia cum sit indirecere voluntaria, conlequitur voluntas actionum. Dicitur autem concomitans, quatenus voluntatem eiusdem damnum inferendi sceluta ex ignorantia comittit.

5. Quarta dimissio est. Ignorantia inincibilis est, in qua est negligencia grauis, & sufficiens ad mortale. Alio autem, quando negligencia leuis ad se, nec ad mortale sufficiens, sed ad solum veniale.

6. Quinta dimissio est. Ignorantia vincibilis alia est affectata, alia non affectata. Alia clara dicitur, cum quis data operari ignorare volit, ne ab actu quem exequi optat, restrahatur. Non affectata autem, quando quis non eligit ignorare, ac culpabiliter ignorat. Quare affectata in ea distat ab ignorantia vincibili consequente, aut concomitante, quod sit directe in effectu, aliо autem solum indirecete.

7. Ultima dimissio est. Ignorantia vincibilis non affectata alia solum mortaliter culpabilis, alia autem est crassa, seu lupina. Hanc distinctionem negat *Suarez* 5. tom. in 3. p. diff. 4. scđ. 10. n. 10. dicens, omnem ignorantiam mortaliter culpabilem esse crassam, seu lupinam. Idque sola *Cordubensis* au-

meridiana clarissima sit, nullam excommunicationem contrahit, nisi ob culpam mortalem. Et *Lud. Lopez*, ac *Petrus de Ledesma*, & alii quos retulit lib. 9. de mortali. diff. 32. nu. 31. dicunt ignorantiam culpabilem, modò non sit crassa, exculpare ab excommunicatione. Vbi in priori membro manifeste loquuntur de culpabili mortaliter, nam de veniali nec in dubium vocari poterat. Et *Enriquez* lib. 13. de excommunic. e. 23. n. 2. ait ignorantiam vincibilem mortaliter excusat ab excommunicatione, modo non sit crassa. Arque ita clara sentit dari duplice ignorantiam vincibilem, aliam vincibilem tantum mortaliter, aliam vero crassam. Et siudem sentit videtur *Salus* 1. 2. q. 6. 2. 8. tract. 3. diff. 4. scđ. 1. nu. 6. fin. vbi diuidit ignorantiam vincibilem in crassam & lupinam, & in aliam que non est talis.

8. Difinitiones traditæ de ignorantia possunt etiam tradi de inadvertentiæ, seu obliuione actuali. Ut bene tradunt *Azor* 10. 1. lib. 1. infit. moral. e. 16. q. 3. & *Suarez* 5. tom. 3. p. diff. 4. scđ. 8. n. 5. vbi ait ignorantiam non differt ab inadvertentiæ, seu obliuione actuali quod excusat a culpa. Distinguitur enim, eo quod ignorantia habuit importem, inadvertentiæ tamen actum.

9. His lupinosis prima conclusio sit. Ignorantia inincibilis antecedens, tunc iuris, sue facti, excusat omnino a culpa a causa cuius est causa. Conclusio est certissima, quam tradunt *D. Augusti* lib. 1. retract. 18. & lib. 3. de lib. arbitr. e. 18. *D. Thom.* 1. 2. q. 76. a. 3. & yeneris. Ratio est, nam quidquid est omnino in voluntarium, culpa vacat. At huiusmodi est voluntum per ignorantiam inincibilis. Si enim sit factum, redditum omnino in voluntarium. Si vero sit iuris, editum actum in voluntarium, ut malum & prohibitum. Cum ignorantia inincibilis sit, non habet oblique vilia culpae ignorare opus, ac eius malitiam, minime facturus, si nosset. Deinde, quia cum conscientia sit proxima bonitati, aut malitiae humanae auctum regula (ut diximus c. 9. n. 1.) quando hæc inincibiliter, & per consequens prudenter aliquid non esse illicitum dicat, impossibile est culpam admitti. Nomine autem ignorantie intelligitur non sola habitualis, sed etiam actualis confidatio, seu oblitio. Hæc enim si inincibilis sit, quoniam perfectissima scientia habitualis est, excusat inimiliter culpa. Quod similiiter actualium in voluntarium reddat, & perinde ac ignorantia excusat. Ut diximus n. preced. ac fatentur omnes.

10. Intelligit tamen, quando tunc actus malitia ignorantia inincibiliter. Si enim pars malitiae cognita sit, aut vincibiliter ignorata, ea culpa imputabitur. Ut cognoscens formam quam nouit non esse culpa, aut id culpabiliter ignorans, ac inincibiliter ignorare est eius consanguineus, est formacionis reus, non tamen incestus. Ratio est, quia etiam ignorantia crimine liberat, quatenus actum inobligatum reddit. Cum ergo quod solam malitiam partem inincibiliter ignorantia in voluntarium reddat, ea sola parte liberabit. Arque ita docet *D. Thom.* 1. 2. q. 76. a. 3. ab omnibus exceptis.

11. Monerunt tamen plurimos rusticos formantes, furentque, non ob id a malitia mortaliter excusat, quod id esse mortale ignorent. Ut bene ait *Corduba* in questione. 1. 2. q. 17. scđ. 3. allegans Adriannum. Nam ad mortale sufficit intellexisse rationem culpe, quæ simpliciter culpa sit, quia cognita est inincibiliter ignorare visus ad defraudentia gratiam, & his ad gloriam, ac difficultem inter veniale & mortale, sat est ad culpam mortalem, est leuorem, quam si hæc cognovissent. Ut diximus c. 1. nu. 9. & ideo extimo nullum ignorare culpam mortalem in communione, & confusus, si culpam norit. Quippe sicut statim ac cognoscit album, cognoscit album simpliciter, & statim ad alii secundum quid cognitionem deuenit: non secus contingit, cum culpa cognoscitur. Continger autem inincibiliter ignorantia, in hic & nunc hæc culpa sit mortaliter, ac per se existimat. Quia prout animi affectus solum comitteret actum exteriorum, quo hostis occiditur, ac per accidens cum eo coniungatur, nequaquam mouens ad lagitum iacendum. Et tunc exterius homicidij interni culpa admittitur. Quia prout illa voluntas in actum extera non influit, nec hic ex propria voluntatis imperio

originem haberet, sed ex sola fera occidende voluntate, quia mala non est. *Sic Suarez. 9.9. Salas. Azor. na. pres. alle-*
gati. Vasquez. 1.2. diff. 12.5. c. 2. m. 5. Zumel. na. diff. 1. pol. conclus.
vers. Monstr. riter. Nec in hoc audiendus est Cordoba in
que. I. 2. q. 19. vbi contrarium tenet. Tertia dispositio est,
quando si ignorans mittens sagitam, voluntatem accusa-
lem habet interficiendi quemcumque in suo conspicu-
sue si hostis, sine fera. Et tunc est ceus illius homicidij ex-
terni. Quia cum voluntate habeat actualiter occidendi
quidquid videt, quanquam potest id inimicibiliter esse fe-
ram, cognoscit ex propria hosti occisionem, & illam vult,
erit hostis homicidium inde sequendum ignorat. Et ita
doceat Cordoba. q. 19. fine. Suarez. adem. sec. 8. n. 10. A. cor.
ibid. Et si minus bene contrarium doceat Zumel. ed. vers.
Monstr. riter.

15 Tertia conclusio. Ignorantiam inimicibilem per se non ex-
cusat formaliter & directe à culpa. Quia ignorantia non
aliter excusat, nisi ut afferat, aut minuit voluntarium. At
ignorantia poena, non propter ipsa culpa cognita est minus
voluntaria, directe & formaliter. Nec ergo erit minus impunibilis. At indirecte, & quasi per accidens minuitur
nonnulli culpi. Quia ignorantia poena non ita grauitas cul-
pe cognoscit. Quia illa poena ignorantia non minuit,
vt etiam per formaliter, sed ex ea partem culpae ignoran-
ti confingit, vel non ita perfecte eius grauitatem cognoscit.
An vero ignorantia punit & coniuratur ab illo excep-
tione, non est huius loci. Non enim pertinet ad obligatio-
nis receptorum notitiam. At de hac relate egi lib. 9. de
matrib. rot. diff. 42.

16 Denum circa ignorantiam inimicibilem triplex diffi-
cultas restat. Prima est, an inimicibiliter ignorans actum
internum esse peccatum; cognoscens actuum exter-
num esse peccatum, excusat à culpa actuū solum inter-
num adiutorium. Vt si huius viro excommunicato docto ac-
cipio, ut dicitur fornicationem. & furtum externa esse pec-
cam, at hinc fornicandi aut furandi desiderium. Qui
busdam neotericis doctis videtur hanc ignorantiam min-
ime excusare. Quod hinc liber velut obiectum extermi-
quod esse peccatum non. Secundo, quia volens furari
sufficit peccatum versus furtum transgrediuit. Tertio,
quia cum sit duplex malitia, altera actus interni, altera
vero externi; cum ergo illa sola ignoretur, voluntas ad-
mittendi actus externi non sit causa libera. Quartò,
quia hinc voluntas actuali amori Dei repugnat. Quippe
hic includit efficax omnia praecpta feruenda propositum.
Quod hinc furandi voluntas non admittit, sed excludit.
Tandem, quia ad peccatum non requiritur, ut quis supra
suum actus reflectatur internos, agnoscens illos esse pec-
cata, sed sufficit externum obiectum alitam nosse.

17 At quamvis hoc probabile sit, probabilitus camen cre-
do illum actuū internum excusat omnino à malitia, ra-
tione illius ignorantiae inimicibilis. Quia cum conscientia
sit proximabonitatis, & malitia actuū humanorum regula; (ve diximus. 9. n. 4.) nemo peccate potest, quādū
conscientia prudenter dicit id quod agnoscere pecca-
tum. Quod in ignorantia inimicibiliter contingit, pruden-
ter enim sibi perfudat actuū illum internum culpa va-
care. Nec obstante contraria, non primum, nec secundum.
Quia liber volens actuū, quem non sit malum & diuimum,
praecptum transgredi, tunc peccat, quando ut cadit sibi
illam volitionem, nouit esse peccatum, & aduerterat di-
uino praecptum sub ratione, & tamen ille liber vellit
sub altera. Nec etiam obstat tertium. Quia tunc ea altera
malitia non ignorata imputatur ad culpam, quando ira
est volita, ut peccatum sit, quatenus sibi illam liberam
volitionem fecit. Quod in nostro cau non procedit, quia
malitia obiectum exterini dum in solo actu intendo sibi, ex-
culatum perigrinat. Nec etiam obstat quartum, quia
hinc voluntas per ignorantiam inimicibilem excusat non
repugnat actuali amori Dei. Hinc enim includit efficax fer-
uenda mandata propositum, quatenus transgreffio aliqui-
us, ut sub voluntatem cadit, non excusat ignorantia

inimicibili. At hæc furandi voluntas dum in actuū exter-
num non prodit, excusat ratione ignorantiae à praecipi-
ta transgressione. Nec etiam obstat ultimum, quia quamvis
illa expressa reflexio necessaria non sit, ut priorius neces-
sarium est, ne homo sibi prudenter oppositum perfudat.

Hinc Primò deditur, ignorantia inimicibiliter esse
peccatum, operari cum practico honestatis obiecti du-
bio, non peccare operando cum illo. Ut si quis dubi-
ter, an die venientie sitib[us] actionum eius, & manen-
do huc dubio practico illa edat, ignorantia tamen inimici-
biliter esse peccatum, cum eo dubio operari, non peccat.
Quia si coparando non exponitur peccatum, nec
minus, quam parest, praecptum estimat. Cum enim ope-
ratio illa in dubio practico excusat per ignorantiam in-
imicibilem, non temere, sed prudenter cum eo dubio ope-
ratur, ac proinde eti obiectum à parte tesi sit peccatum,
illi non peccaret operando.

Secundò deditur, scientem aliquam actionem esse
mortalem, at inimicibiliter ignorante peccare imperan-
do illam, excusat à culpa imperando. Quia liber velle,
vult peccare, runctum est contra charitatem Dei &
proximi, quando volitus illa non excusat ignorantia in-
imicibilis.

Secunda difficultas est, & porro, quando ignoran-

tia sit iuri, siue facti, reputetur inimicibilis, & siue culpa
excusat. Quia in re duo videtur. Pritius est, quando ea
ignorantia, aut inaduentitia, seu actualis obliuio vinci-
humana d[icitur] genit[us] possit, & h[ab]et inimicibiliter reputentur: an
scilicet reuertatur actualis aliqua, & explicita aduentitia

ad obiectum malitiam in eo qui celebatur contractum, aut
opus aliud aggreditur, ut non adhibere diligenter ad

sciendum vel aduentendum, culpa imputetur, & sic h[ab]et
culpabilis & inimicibiliter sufficit ad inaduentitia

virtualis & interpretariata, ita ut quories quis sit, vel ad-
uertere tenebaris, si ignotus, vel non aduertaris, si inad-
uentitia culpabilis. Posterior est, quando ea ignorantia &
inaduentitia potuisse humana diligenter vinci, quia pre-
sunt aliqua cognitio ad inuestigandum incitans, qualsi di-
ligentia sit apponenda ad h[ab]et vincienda, ut non ad-
uertere tenebaris, si ignotus, vel non aduertaris, si inad-
uentitia culpabilis. Vnde c. Si culpa, d[icitur] in inveni, dicitur ignoran-
tia non excusare, quando quis debuit tene. Et in isti. dele-
te Aquila. S. Prater, dicitur, ut peritam in re ad proprium
officium pertinente non excusat. Quare iura clamant, pa-
ria esse scire, & debere scire. I. Quadam. rebus cred.

21 2. Approbabilis ex ultimo ad ignorantiam, inaduentitiam,
aut obliuionem, siue iuri, siue facti, censentia inimicibilis
sufficere, ut nulla notitia, nec peccatis, nec confusa, nec a-
liqua dubitatio in viritate, ut ignorantia, & inaduentitia
occurredit. Quare nullum esse peccata mortale in voluntate
confiteo, nisi cogitario aliqua praecipienti, & conide-
ratio expella, quam actualis enim vocant malitia moralis, vel
periculi, vel talis est expellere aliqua dubitatio, vel iuripulcus.
Inquit quis peccatum mortale, debet considerare vel opus
illud esse malum vel ibi sit malitia periculū, vel dubium,
vel iuripulcus, item aliquem habere, quod in illi horum pra-
cessit, ignorancia, inaduentitia, seu obliuio censentia
omino naturalia & inimicibilis; & h[ab]et in h[ab]e hanc sententia, p[ro]p[ri]o
falso est cognitio illa virtualis, tunc interpretatio, quā suffi-
cere diebat, non praecedit, relata. Hanc sententia optime r[es]u-
ret Vasquez. 1.2. q. 7.4.7. diff. 107. c. 3. n. 6. q. 7.6.1. diff. 123.
c. 2.6. & diff. 114.6.2. n. 5. & ex multis autoribus cōfirmatur.
At qui portifilium illi faciunt sunt D. Th. de verit. q. 1. a. 4. ad
10. Henric. quodl. 6. q. 32. Gerof. 2. p. 1. compend. Theol. alph. 30.
lit. D. Sylvestr. Delictio. q. dicit. 4. Cordoba in question. 1.1.
q. 13. dub. 10. vbi docet ante queritio delectatione, aut eius
impedimenta perpendat, non posse esse interpretatum
consentum. Et afficit Vasquez a diff. 107.4.2. D.D. Complu-
plentes initio hoc doctrina dubitatio, utr[um] matrib[us]
perpetua illam publice docim[us], & eam potius ferre clare
sentius Suarez in verbis ipsius relatis n. p[ro]p[ri]o. Errato huius
sententia, quia iuxta D. Th. 1.2. q. 13.4.6. cofolitudo intellectus
in mediob[us] inquisitione non procedit infinitum verius
finem, nec verius principium. Quia altoquin nunquam in-
venimus consilium, nec operari. Quare necesse est ad vna
primam cogitationem naturalē peruenire, quae non ex
consultatione procedat, sed illius initium sit. Quam ideo Aris.
7. Ethic. fortunatib[us] tribuit, quasi absque industria, & hominis
folcitudine naturaliter occurrit. Ut ergo quispiam circa
operis bonitatem, aut malitiam cōsultare posset, opus est, v[er]o

occurrit prius aliqua cogitatio naturalis in nostra fore-
state non existens, quæ talis consultationis possit esse princi-
pium. Nec erit in nostra forestate primam hanc cogitatio-
nem excitare. At quandiu non inveniri intellexit cogi-
tationem, excusat. Quia invenit invenit invenit invenit
terrantes ignorantiam iuri vincibiliter esse, nec excusat
quando ignorantia leges, & præcepta ad statum, vel
officium ignorantis pertinet: quia ea ignorantia in-
direc[t]e voluntaria sit, eo quod sit potest & renatur
ea præcepta. Hi sunt Angelus. Excommunicatio. 7. casu
vlt. n. 3. Nauar. Sam. Lat. pralud. 1. n. 17. & c. 23. n. 4.7. Vg. linea de
censuris, tab. 1.6. q. 8. n. 6. Valentia. 1.2. diff. 2.9.1. puncto 6. col-
pen. vers. Tertium quod. Azor. 1.2. inst. morale. 16.9. Ean-
dem sententia, tunc dicitur, quod ignorantiæ vel inaduentientia malitia
obieci[us] cuius nulla prosus inedit cogitatio. Quippe omni-
bus libertatis nostræ vius circa aliquam rem, nititur tanquam
radice cognitione aliquam malitiam, vel bonitatem obiecti pre-
ced. Insuper confit, quia fatigatissimus munierit cor-
respondere, si penitenti farent le per ignorantia aut obli-
tione omniū iurium vigilie, interrogari, an menē illius
sufficiat alia cogitatio, vel dubitatio de talis iurio: & si
penitentis non venire in mem[ori]e respondet, prius tunc iudicium
sit commodum aut incommodum, iam est sufficiens
di cōcurrente ad considerandū principium, an sit malitiam,
v[er]o, quod in illo priori iudicio & collatione vir-
tute continuatur. Aliquas horum DD. rationes refert &
soluit, a quæ loqui seq. alleg. & præter illas referuntur vñicam
maxime vñigen. E. Quia inaduentientia & ignorantia dicuntur
inimicibilis, quod moralis & humano modo vinci ne-
queantur. Ar c[on]sum tenebatur aduertere, possunt huma-
no & moralis modo vinci. Nam h[ab]et ignorantia tenebatur ex
officio, vel ex sua facta & aduententia. Quippe præ-
prum, quo facta aliud quod præcipit aut prohibet, obli-
git ad aduentendum, illud q[ui] tenebit. At si non posset sci-
re, non tenetur vñigen. Nemo enim ad impossibile obliga-
tur. Ergo talis ignorantia sit inaduentientia voluntaria, & subinde
de culpabilis. Vnde c. Si culpa, d[icitur] in inveni, dicitur ignoran-
tia non excusare, quando quis debuit tene. Et in isti. dele-
te Aquila. S. Prater, dicitur, ut peritam in re ad proprium
officium pertinente non excusat. Quare iura clamant, pa-
ria esse scire, & debere scire. I. Quadam. rebus cred.

Sicut autem cōtingit scientiam adesse, aut ignorantiam
inimicibilem circa factum, aut aliquam eius circumstan-
tiam, inimicibiliter tamen circa aliam: & tunc actus à sola
circumstantia inimicibiliter ignorata excusat. (Vt dixi
n. 10.) Ita cōtingit sapere non aduententia ad alium circum-
stantia malitiam, concipiendio dubium, aut saltem iuripul-
cum de illa, quamvis altera eiusdem actus malitia ad-
uentur. Et tunc enim inaduentientia inculpabilis prioris
libertatis, atque ab illa excusat. Ut exemplo quodam
adhibeo probavit ibto hoc, c. n. 8. fine.

Nec si in ad mortale quevis consideratio & delibe-
ratio malicie obiectum, sed debet esse plena. Vt probavit hoc
lib. c. n. 8. vbi 1.6. explic. quia in plena consideratio.
Quod si obiectus considerante[m] malitiam non plena deli-
beratione, habet principium plenius considerandi: ac
proinde culpam imputandum plenioris considerationis de-
fectam, nec evadere mortale, si cum ea leui consideratio-
ne rem mortalem adnitat. Respondet bene Vasquez. 1.2.
diff. 107.4.7. fine negandum esse eam imperfectam con-
siderationem, esse iuiciens plenius considerandi principium.
Quia plena consideratio libera ex plena etiam na-
turali confutare debet. Vt falsum sit illam plenius con-
siderandi potentiam leui culpa tribui, proper leue plenius
considerandi principium. At non exigunt aduententia
malitiam obiectum esse mortale. Vt probauit c. n. 8. 9.

Ex his deducit primò, effe sano modo intelligenda
iusta ac D[omi]n[u]s dum cōparant se, & debet se, passim
que dicunt, esse inaduentientia voluntaria ignorantiam, & in-
aduentientia, cum quæ vel fecit, aduentu[m] sit, aut debet
se, & aduentere. Hac enim intelligenda sunt, quando
admitit aliquam actualis plena & sufficiens ad mortale
aduentientia, aut malitiam obiectum, eiusdem periculorum, te-
duib[us] aut iuripulcus sat, iuxtradicta n. 21. & 23. Quia dum
h[ab]et actualis aduentientia non adhuc, non est in nostra po-
tentia proxima expellere eam ignorantiam & incon-
siderationem, aut non est pleniter ut ad mortale sufficiat.
At ea aduentientia existente tenetur & poterat intellectus
adliberare, & voluntas diligenter adliberare ad scid. n. 21.
& 23. & proinde, si non adhuc, imputabit culpa. Quid si in-

etes, hic non aduertens, aut ignorans praeceptum ieiunij, & cui nulla dubitabit ratio circa id praeceptum occurrit, te-
nebat scire & aduerte. Ergo poterat. Responder bene
Suarez. 5.10. in 3. p. diff. 4. sed. 3. v. 18. per se tenet hunc ad ta-
lentum scientiam, ad quod fatis est, ut sit per se loquendo in
homine potesthas sciendi : at per accidens hic & nunc non
teneri, sed suspicendi illam obligationem, seu potius ab illa
excluari propter impotentiam proximam ac moralem,
qua ex naturali & necessaria ignorantia aut inconsidera-
tione est orta.

25 Secundò ducatur, dum D.Thom. 1.2.q.20.4.5. ab omnibus receperat, dicti eventus posse esse voluntarum in sua causa, eum non intelligi sine villa prorū illius effectus cognitione expressa aut confusa. Quia est impossibile absque ea aliquid esse voluntarium. Sic V.august. 1.2. disp.167. cap.3. n.7.

26 Tertiū dicitur intellectus ad reg. Ignorantia, de reg. iuriis, in vbi habent ignorantiā factū, non iuriū exculare. Quippe intelligentia est quoad factū extēriū p̄sumptio-
nem, quod legum principiis ignorantiā minime prae-
mit, ut p̄tēre quād tollērūt p̄mōlārī solēnt. Arī in for-
mā cōfidentiae viragī, liū cōvincibilis, aque accepta, & neutra, fīm cibis hi. Sicut adūt. Aor. 10.1. infit. moral. I. 1. 13.
q. 3. &c. 16 q. 1. Vasquez 1.2. q. 7.6 art. 2. disp. 123. c. 5. n. 5. Zum
149.7.6. 3. ammendat ante 1. disp. Quid mulitas illas allegatis
diximus lib. 9. de matrim. disp. 3. 1. 10. in foliā ad 2. vbi &
n. 4. & 5. ratione redidimus, cur cōscientia iuris p̄sumptuat
& diximus ad mītū probatiōes ignorantiā iuris, & qua-
les. Et idem Aor. 7. infit. moral. 7. 9. 4. bene ait, adēo
rudēspōle esse patōtes inter p̄cora cōscitūos, vt cōvinci-
bili p̄ceptiōra iudicēti faci ignorantiā laborent.

Quarto deducitur, qualiter intelligendum sit quod trahunt DD. n. 20. allegati, nempe ignoratio iam legum ad statum vel officium aliquorum pertinentium esse vincibilem, nec excusat. Quippe si haec regula esset in vniuersitate vera, nulla ioris ignorantia posset esse invincibilis, nec excusare; contra dicta n. preced. Nam si ius illud ignoratum non effex ita que minime obligat ignorante, n. si refert illius scientia, vel ignorantia ad excusandum peccatum.

litis scientia, vel ignorantia ad excusandum peccatum.
Debet ergo necessarii dari ignorantiae inimicibilis iuris,
quod ex eis ignoranter obligat, ut nulla iuris ignorantia
sit inimicibilis. Deinde, quia quicunque tenet ea pre-
cepta nostra, quia implere tenetur, sine ea obligatio confor-
mat ex generali Christiani conditione, sive ex speciali mu-
nere, ut confessoris iudicis. At omnes faciunt, priorum
praeceptorum posse dari ignorantiam inimicibilem. Ergo
& posteriorum dati potest. Nisi enim referatur ligacione
ex hoc, in ex illo capite confutare. Et ita Suarez, 5. in 10. n. 3.
p. disp. 4. sed. 8. n. 15. Vasquez 1.2. q. 7.6.4.2. disp. 123. 4.2. n. 6. dic-
unt eam regulam non esse in iurisperfun veram. Vnde si
leges pertinenteant ad peculiares officia aut statu-
tum, hinc ad generalem Christiani boni iuris conditionem,
vel eam ignorantia sit inimicibilis, nec a culpa excusat, oportet
eum prout noscimus esse aliquas leges circa dispositionem
status suu aut officii, quod si id non nosset, nec aliquid dubium,
aut latenter scrupulum de hoc conceperet, erit ignoran-
tia inimicibilis, iuxta dicta n. 21. Quippe humananu-
dile, si superaret expellere ignoranter illius rei, cuius nulla
proficiens incidit cogitatio. Id tamen discrimen est inter le-
ges pertinentes ad status personae peculiares seu officium,
& inter generales. Quod de prioribus facile in eisdem ratio-
nibus datur dubitandum, an sint aliqua & quales sint. At
de posterioribus non ira faciliter dubitatio occurrit, et erant
quando quis contra claram iuris vult, aut operationem aggre-
di. Quia ex eo, quod leges sic in iurisperfun non sunt, non faci-
tim dubitari, an sint pro hoc seculari operae. At status &

tim dubitar, an sint pro hoc peculiari opere. At statu & officium aliumcum statum incitant ad eius leges inquirendas. Si tamen contingat nec circa has, nec circa illas esse aliquam confusam notitiam, vel dubitationem, sed aliquid operetur in cogitans, ignoranta erit inuinibilis. Quæ omnia optimè docet V. agnus co. 2.8.6.

²⁸ Quin id deducitur, quid sentiendum sit de doctrina Casian. qui 1.2.q.6.4.8. ad fin. & in Summ. v. Inconsideratio, vers.

propter culpan precedentem maneat; at minimè potest culpa tribui, dum noritia aliqui obligationis sciendi mysteria fidei, aut dubitatio non occurrit. Deinde, quia nequeunt tales ex certa intentione adhibere id medium ad fidem cognitionem acquirendum, cum de illa melius peccatum audiretur. Ut autem per homines fieri quoniam cognitio non aliquam adipiscuntur, oportet ipsos ex certa intentione posse eam adipisci. Cum enim hominis sit ex certa finis intentione operari, id quod ex certa intentione non protest, humanus & moraliter modo nequit. Ita *Valentia* t.2. disp. 6. q.6. punc. 1. corol. 3. *Azor* lib.1. *institut. moral.* 4.2. & multo alios allegans *Sayro* in *claus. regia*. lib.2. n.13. & 17. Arquelanus in *tribus* cap. 3. q.7.6. art. 2. disp. 120. 1010 cap. 3. vbi multos refert, & latius probat contra alios, quos ibi 1. & 2. refert, & ceterum argumentum sanat facit c.4. Ex quo si imbeciles non peccare possunt infidelitatem, ita utique illis mysteria nostra fidei proponantur. Quia non cuiuscumque proponenti fidem habere tenetur. Sed formidem peccatum admittunt, cum ea sufficienter proposita non credant. Quod contingit quando confitemantur conformatio suorum errorum, virtus canditatem, & bonis rationibus, quae ipsi sufficiens esse debent ad credendum. Quod optimè allegatis *Caiet.* 2. 2. q.1. art. 4. & *Viduari* relectis de *Indu*, *concl.* 2. 3. & 4. docet *Valentia* d. disp. 120. 5. sicut. Vt latius dicimus lib.1. c.1. vbi de hac re est disputandum. Verum autem inter fideles possit esse aliqua ignorantia inimicibilis aliquorum fidei mysteriorum, dicamus lib. eq. cap. 3. vbi de hac est tractandum.

non consideratur, & sic ignorantia illa aut inaduenturia porreter humana diligentia vincit, qualis diligentia ad vincenda adhiberi debet, vrid. incepit ignoranta illa, aut inaduenturia, sine ictu, sine facti momenta censeatur inimicibilis. Et quidem ignorantia facti quando censetur inimicibilis, nulla alia certa regula definire valat, nisi dicendo id prudentis arbitrio relinquendum esse, vt iuxta negoti qualitatem, & occurrentes circumstantias iudicet, quae si sufficiens diligentia, seu prudens operandi modus: ita vt haec insufficientis diligentia sit proportionata negotio, maior vel minor, iuxta ipsius qualitatem. Quod si haec adhibita quid pro ista prater intentionem accidat, sensibiliter inimicibiliter ignoratur. Nec enim summa & exacta diligentia, quae adhiberi potest, nec esset clara est, sed quia similitus negoti & circumstantiarum communiter a prudentibus disponit, solerit. Et ratio est, quia moraliter id studium tanum, quod sufficientis & necessariis prudenter indicatur ad cogitationem acquirendum, potest ab homine adiutorio. Quod autem summum est, & manus dicto, non videbit ut proxima & moraliter possibile. Quod docent *Caiet.* 2. 2. q.6. 4. & 5. *Valentia* 1. 2. disp. 6. q.6. punc. 1. corol. 1. *Suares* 5. 10. 113. p. disp. 4. sed 8. n. 12. 17. & 18. *document.* 2. disp. 45. sed 5. n. 7. 13. *Azor* lib.1. *institut. morale.* 16. q.6. *Zunel* 1. 2. q.7.6. 4. 2. disp. 6. *conclus.* 3. *Sayro* in *claus. regia*. lib. 2. c.9. *m. 22.* & n. 6. *Mesina* 4. 2. sicut. Quod breviter docuit *Vasquez* in art. 2. disp. 124. 4. 2. n. 5. dicens prudentis arbitrio hoc relinquere.

Ve autem sciamus, quae si ignorantia inimicibilis juris, 35

Qualis vero diligentia adhibenda sit ab eo , qui sufficiens huius scientie indaganda principium habuit , eò quod ad eam altius confuse aduerterit , aut dubitabundat , aut feci pulum concipiendo , ut deinceps ignorancia & inadvertentia iurius manentia censeantur in incibilis , non potest certa regula prescribi : sed sicut diximus n. 34 : loquentes de factis ignorancia , id prudenter arbitrio remittendum est , qui eam esse sufficientem censebit , quam communiter prudentes adhibent proportionatam iuxta praecepi , officij & persona qualitatem . Hac enim adhibita est ignorantia inincubilis , sicut si non sit sufficientis : fuit obligatio nascatur ex officio , sine aliunde , dummodo negat - nea proportionata sit . Probarum eadem ratione , qua item n. 34 : probauitur ignorancia facti . Et ita dicit Suarez in 3. in 3. p. dif. 4. sol. 8. n. 16 17. & 18 documento 2. Atque ita id quoque prudenter arbitrio techniqui docuit Vajquez in 1. 76 4. dif. 1. 3. c. 1. n. 7. Unde si inducuntur , viros doctos , & caientes morali suspicione male contulint ex malitia aut ex negligencia , conculere debet . Si autem vir doctus sit , debet studium sufficiens adhibere , ut vel ignoranciam vel culpabilitatem euadat . Ut bene docent Vajquez in 1. 7. suarez en 1. 18 documentum 1. Et (vt bene ait Zozel 1. 1. 2. q. 76 4. dif. 4. o. penit. vrs. Senio secundum) liqui excultabundum contineat aliquem , alii tamen illum confundent non excultabundur . Vi veritas , vel iustitiae consulentes parochium exculcatur : & tamen lepe vir iustitiae non exculcatur .

propria, vel aliena ruenda : & limitare pollutionem eis peccatum. Quod maximè in peccatis contingit. Quo autem confessòr indicet, an haec ignorantia inimicibilis, & à culpa exculans; iurari debet reg. 1. L. tractandum, ut dicatur, an in ilorum mentem diuini aliqui d. aut saltem tercipulos de harum reum malitia venient. Si enim 34. hoc veniret, reputabatur ignorantia inimicibilis.

Posterus autem tractandum est circa hanc ignorantiam inimicibilem, quando adiut aliquid nonne, vel dubium, vel scupulis circa malitia in obiectu ignoratam, aut ^{adversaria} Th. Sander. pars 1.

G 3 qui

qui interfuerit, qui testati sunt parochum nulla indixisse. Quod si nec interfuerit nec alios interrogari, nec per ea norit, censetur ignorancia culpabilis, nec ab eorum preceptorum transgressionibus exculans. Ut bene *Corduba* & *Manuel* ibidem. *Natura summa Hispana*, s. 21. n. 7. *Pact. C. Missa*, n. 190. de conferat. At. I. Quod tamen intelligendum censeo, quando ille aliquod principium faltem, dubitandi habuit, aut aliqua fulta, aut ieiunia in illa hebdomada occurserunt, si enim ad id non aderit, ex ignorantia inimicibilis, uicta dicta n. 21. & 24.

38 Secundum dederunt, non admittendam esse eam regulam, quam nonnulli tradunt, nimurum, ut quoties quis rei illicitae operaratur, effecitus subsecutus culpe imputetur, nec censetur inimicibilis ignorantia facta, quoniam tunc diligenter adhibuit fuerit. Hanc regulam videtur tradere *D. Thom. 2. 2. 9. 6. 4. 8.* & expedit eam tradunt *Gabriel* 4. disp. 15. q. 14. art. 3. dub. 2. addens hunc se casu occidentem praemissa omni diligentia tenet restituere : & communiter Doctores iuris Pontificis. *Contingebatur de homicidio*. (Utratu*Contra statim allegandus*) Sed hac regula non est admissenda. Quia ea res illicita potest in ratione causa esse omnino ignorantia, ita ut nulla circa effectum occurrat cogitatio, aut dubitatio de ratio: aut si occurrit, potest moralis diligentia ad eum vitandum adhiberi. Ergo in his eventibus ignorantia erit inimicibilis, & nil referet, siue ignorantia operari reficit, siue illicite dederit, cum respectu efficiatur ignorari, in vitro calpe sit aqua iniunctus. Et ita docent *Sylvestris Ignorantia*, q. 6. *Caiet. 2. 2. 9. 6. 4. 8. & 1. 2. 9. 7. 6. 4. 3. dub. 3. vbi Zamel dub. 2. fine. Vazquez ibi 4. dub. 12. 2. 3. C. uare. Alma mater, p. 9. 10. n. 6. Suarez 5. tom. in 3. p. disp. 5. scilicet 6. n. r. & alij quos ibi referunt. Quia sententia est aperte *D. Thom. 1. 2. 9. 7. 6. 4. 3. vbi* a patre excusat occidentem patrem existimando esse quemdam hominem communem. Concedit ergo ignorantiam inimicibilem alicuius circumstantia, dando operam rei illicita.*

39 Tertio datur, interduo aliquod mains studium quam humanum deliderit, ut ignorantia sit inimicibilis, nimicum orationes, & penitentias, ac peccatorum expiationem, petendo a Deo illustrationem. Quod maxime in fidei materia contingit. Vt si quis in fidei materia heretans non haberet catholicorum Doctorum copiam, sed tantum hereticorum, quos consideret, nec per se posset ea se dubitatione liberare. Errato est, quoniam ea est negoti huminodis natura, ut studium humanum non reputetur sufficientis moraliter ad cognitionem necessariam obtinendam. At quicunque tenerit quare finem, tenetur media ad id necessaria quartare, & impedimenta auferre. Erita docent *Valentia* 1. 2. disp. 6. q. 6. punto 1. corol. 2. & multa alij. Quia in re non amplius immoratur quia rarissimum est calpe: eo quod ea media solium non necessaria, quando humanus diligentius ea cognitio necessaria comparari nequit. Quivarierat enim opinione circa hoc. & vtriusque fundamenta videtur volenter, confutar *Cordubam in questione*, l. 2. q. 2. Zamel 1. 2. q. 7. 6. 4. 2. disp. 3.

40 Tandem monerem inaduentiam, vel obliuionem actualiter frequentius absque culpa contingere, quam ignorantiam habitualem. Quod illam praevenire non tam faciliter in nostra potestate sit, nec tenebam semper extraordinaria remedia adhibere illam praecaudem. Hanc autem semel addicendo possumus pro omnibus actionibus toto vita decursu occurrentibus expellere.

41 Vtima difficultas est. An ignorantia, quae vici nequit, dum in actu prodit, vel potius ante vinci, exenti a culpa, v.g. quis sua negligencia mortali non didicit, quod ratione offici, vel communis Christianorum legi dicere rebatur, deinde quando non est a quo instrui possit, per ignorantiam transcedunt preceptum edens carnes, aut non ieiunans, aut omittens sacram. Et finaliter quando quis culpa sua mortali inebriatur, & ebrios factus committit peccata, que defecuti via rationis non est in sua potestate vicare: difficultas est, an haec peccata ratione impudentie aut ignorantiae excusat. Quat�o haec non solet ita generaliter disputari, sed in casu ebrietatis a pleris-

qui disputatione: sed eadem est propterea ratio, & eidem in utroque eueniu dicendum. Cum in neutrō eueniu aliam libertatem ea facta habeant, quam in sua causa. Multo ergo agentes de ebrietate mortali, censent peccata in ebrietate commissa culpe imputari: utpote que libera in sua causa fuere. Hi sunt *D. Thom. 1. 2. 9. 7. 6. 4. 4. 4. & 2. 2. 9. 150. 4. 4. corpor. & ad 1. Caiet. Sam. v. Ebrietas, vbi *S. Iust. q. 4.* Alij autē moderationis loquuntur, dicentes non omnia, sed sola prouisa, vel que praevidenter debuerunt, culpe imputari. Dicunt autem *Corduba* & *Cauitan*, prouia censeti quando quis exceptu est de ebrietate tempore, vel illa peccata in specie, ut detractione myeli in genere, ut peccata lingue se perpetrare: vel nouit in communione aliquia peccata committere. Ea vero dicunt debere praevidenter, quando ebrios expertus est suas inclinations eo plus ad peccatum pronas esse, quo magis inebriatur. Quod si nunquam id expertus est, utpote quod tunc prius inebriatur, dicunt eum debusse praevidenter peccata communiter ab ebrietate perpetrat solita, etiā non omnesca committant. Sic *Caietan. 2. 2. 9. 150. ar. 4. dub. 2. vers. Ad horum evidentiam, & ver. seq. Sayre clavigeria, l. 2. 6. 9. 3. Cordubam in suo questione*, l. 2. q. 18. 6. 1. 2. vers. Non ad declarationem. Eadem distinctione videtur *Leonardus* l. 4. de iust. 4. 3. dub. 2. a. n. 25. non tamen ita late explicat, quando praevideripotenter, sed dicit tuncesse, quando ea expertus est, aut dubitauit sequenda.*

At questionem hanc opimè enodat *Vazquez* 1. 2. q. 7. 6. 4. 3. dub. 127. 3. vbi cap. 4. diluit rationes contrarias. Dicunt ergo est, etiam si euentus soleant esse frequentes ei qui inebriatur, si tamen tempore quo inebriatur voluit, non habuit propterea ullam dubitationem, aut cogitationem de illis, nisi in specie, nec in genere, minimè imputari culpe. Quia procedunt ex quadam inaduentia naturali, ac proinde nec in se, nec in sua causa liberi sunt. Quare cum *D. Thom. 1. 2. 9. 20. 4. 3.* ait euentus non propter frequentem tamen euentientes imputari: id assent, eò quod circa illos ferè semper solerat aliquis periculi cogitatio in viuierum occurtere, etiam si in singulari non occurrat. Quod sine neutrō modo occurrat, non imputabuntur culpe. Quod si cum inebriatur yul, adiutoria peccata & pericula in consensu, tunc imputabuntur culpe, si non adhibeat prudentem & cautam diligentiam, ne aliquid illorum euentiat: ea autem adhibita est potest euentiant, minimè imputabuntur. Nec si ille imputabatur quando iuxta temporis & loci circumstantias nullum appareat periculum, & video nulla diligentia in ea caudendum collata est. Sic *Vazquez* co. 3. n. 8. 9. & 10. Quando ebrietas est solum venialis, mala quia ea praevidenter potuisse, erunt veniales. Quia cum in sola causa sui voluntatis, nequeunt maiorem culpam habere, quam causam. Et quoniam ebrietates sit mortalitas, si negligencia vitandi fuit leuis, erunt mortalitas. Vt bene utrumque docet *Leonardus* lib. 4. de iust. 3. n. 16. 27. 18.

Duo tamen obseruanda sunt. Prius est, ebrios committere non perpetrate ea, quae alij peccata essent, nisi ab aliis irritatis, & ita communiter est a causa, nec teneri ebrios ea praecaudere. Quod irritantiam culpe id potius tribendum sit, ac respectu ebriorum causa accident. Sic *Vazquez* co. 3. n. 10. Hoc tamen ego limitarem, nisi in loco se inebriarent, in quo praevidenter fore, ut ab aliis irritarent, & sic fore periculum ea peccata perpetranti. Tunc enim existimo teneri eos ea pericula praevenire, & alij esse culpe imputari. Quia si ea dannata voluntaria in se essent, quoniam adesse culpabilis aliorum irritatio, culpe tribuerentur. Ergo idem dicendum est, quando in causa culpabilis prouisa sunt. Quia si euentus ebrii non causa ea damna accident. Cum enim irritantiam futurae praevidenter, & se culpabiliter irritabilem efficerit, atque irritandū exposuerit, voluit proculdubio subinde quidquid cum ebrietate & irritatione mortaliter connexum est, & præterea scandali generalis peccatum adiutum præbendit astutis proximam irritandū ad eam peccata occasionem.

Posterior est. Plurima ebriorum dicta, vel facta ex se iniqua non reputari culpabilitas, etiam præuideantur.

Quia

Quia vel nullum dampnum inferunt, atque in ebrietate commissa destituuntur propterea ratione malitia, quam habent in mente sana facta. Ut verba, vel facta contumeliosa. Quippe tempore ebrietatis rati in communione hominum estimatio non reputantur contumeliosa, sed tanquam faceret admittuntur, atque ita ipsius aduersus quos dicuntur, vel sunt, tantum abeunt, ut loco contumeliosa accipiunt, etiamque excitentur, ut portus oblectentur, & rideant. Vel quia postulant scientier fieri, ut imputentur, ut sunt blasphemorum, inidelitas, peruria. Quia vero dampnum proximo inferunt, imputantur si prævideantur. Quia non minus laudent in ebrietate, quam sane mentis tempore commissa. Sic enim *Maior Vazquez* co. 3. n. 1. & *Sayre* co. n. 42. Sed quoniam hoc mihi placeat quod contumelias erga hominem: ut dispergat de blasphemis, peruris & infidelitatibus. Quia licet ea peccata in se non sint voluntaria, nec scienter fiantur in causa sunt prouisa & liberae. Ne Deusa acceptat ut facetas. Quare non video cur non culpe imputentur. In iuper quia periculum inaduentum dictum, est mortale, quando in causa prouisum est, nimurum, in prava iurandi inaduentem consuetudine, nullumque ad eam auferendam remedio appropio. Ut dicimus in tractatu de iuramento. Ergo sufficiat libertas in causa, ut haec peccata imputentur. Et ita imputari blasphemias ait *Caietan. 2. 2. 9. 150. 4. dub. 2. vers. Ad horum evidentiam*. *Toldo in Sum. post 7. l. trahit de 7. peccatum mortalibus*, t. 6. 1. num. 5. Insuper addit *Vazquez*, peccata carnis, ut fornicationem & pollutionem prouisa imputari ebrio. Ie-
cusa autem si in somno queniantur. Quod cum somnis sit causa naturalis, ebrietas autem præter naturam, nimur non est, si aliquid in somno euentientia culpe non tribuantur, que virtute in ebrietate tribuerentur. At dampnum proximi ex viratis causa pullulans ait caudendum, ne culpe imputentur. Sed in quantum ait fornicationem in somno contingente ad prouisum, non esse caudendum, ne culpe imputentur, non approbo. Quia est in prolis dampnum: & ita omnino caudenda est, sicut de peccatis in dampnum tertii factori *Vazquez*. Similiter in quantum ait ebrio imputari pollutionem prouisum, nisi illam cauere curerit, si distingueundum censetur. Aut enim pollutio ex nimio illo portu, ab illo alibi ebrio irritatione confligit: & runc non credo, illam caudendum sub mortalitate. Quia (vt dixi lib. 9. de iust. disp. 15. 17.) pollutio prouisa in causa, nec intenta, que ex sola gula mortali prouenit, non est mortalitas. Si autem procedat ex eo quod ebrios tactibus, aut alibus in honestis fei ad pollutionem prouocet, tunc bane ait *Vazquez* eam ab ebrio caudendum esse, ne ad culpam mortalem imputetur illi.

45 Sed dubitamus, an haec peccata ex ignorantia in iusto culpabili consurgentia, facta tamen tempore quo ea vinciri nequit, & familiariter ebrietatem prouisa, quæ ebrio diximus imputari, afficiantur aliquam nouam malitia præter malitiam prius: Et si euentum est ea non adiutare nouam malitiam gradum, supra malitiam actus volutus, in quo recte vel indicite volita sunt. Quod fatur *D. Thom. 4. dub. 17. q. 2. 4. 2. questione 4. ad 1. Suarez* 10. 2. *de religione*, l. 3. de iuram. 6. 7. n. 7. Et *Vazquez* 1. 1. q. 7. 1. a. 5. disp. 9. 4. c. 3. num. 9. & 9. 7. 6. 4. disp. 127. dicens esse hoc capitulo controvergia. Errato est, quia peccatum in tantum est malum, in quantum voluntarium. Cum ergo fecuto opere non augatur prior voluntas, nec prior malitia augabitur. At fatendum est, peccatum illud præcedens negligenter causat futuri periculi prouisi, cu esse gravissima, quo plura peccata futura in eo prouisa sunt. Quippe omnia illa cenerbat hic virare.

46 Difficilis autem est pertinere, an ea peccata sint dicenda in se peccata, an solium in sua causa. Quidam censent, si voluntas illa, in qua directe, vel indirecete solita sunt, non interrupunt perpenitentiam, antea quoniam deuenientur in statum, in quo casus non possunt, censeri peccata, non in se propriè loquendo, sed in sua causa. Si autem fit per penitentiam interrupta, nullus modo esse peccata. Sic aliqui, quos referit & sequitur *Azor* 10. 1. lib. 1. instituta, moral. 6. 14. q. 3. Alij excellim in priori causa, nempe, quando vo-

luntas per penitentiam non est interrupta, esse peccata: ha-
ce, sed non distincta malitia à malitia sua causa, sed dici
peccata denominatione & imputabilitate extrinseca.
Quippe tempore ebrietatis rati in communione hominum
estimatione non reputantur contumeliosa, sed tanquam
faceret admittuntur, atque ita ipsius aduersus quos di-
cuntur, vel sunt, tantum abeunt, ut loco contumeliosa acci-
piunt, etiamque excitentur, ut portus oblectentur, &
rideant. Vel quia postulant scientier fieri, ut imputentur,
ut sunt blasphemorum, inidelitas, peruria. Quia vero damp-
num proximo inferunt, imputantur si prævideantur.
Quia non minus laudent in ebrietate, quam sane mentis
tempore commissa. Sic enim *Maior Vazquez* co. 3. n. 1. &
Sayre co. n. 42. Sed quoniam hoc mihi placeat quod con-
tumelias erga hominem: ut dispergat de blasphemis, peruris &
infidelitatibus. Quia licet ea peccata in se non sint volun-
taria, nec scienter fiantur in causa sunt prouisa & liberae.
Ne Deusa acceptat ut facetas. Quare non video cur
non culpe imputentur. In iuper quia periculum inaduen-
tentum dictum, est mortale, quando in causa prouisum est,
nimurum, in prava iurandi inaduentem consuetudine,
nullumque ad eam auferendam remedio appropio. Ut
dicimus in tractatu de iuramento. Ergo sufficiat libertas in
causa, ut haec peccata imputentur. Et ita imputari blasphemias
a ait *Caietan. 2. 2. 9. 150. 4. dub. 2. vers. Ad horum evidentiam*. *Toldo in Sum. post 7. l. trahit de 7. peccatum mortalibus*, t. 6. 1. num. 5. Insuper addit *Vazquez*, peccata carnis, ut fornicationem & pollutionem imputari ebrio. Ie-
cusa autem si in somno queniantur. Quod cum somnis sit causa naturalis, ebrietas autem præter naturam, nimur non est, si aliquid in somno euentientia culpe non tribuantur, que virtute in ebrietate tribuerentur. Et si eam quando voluntas illa est perpen-
itentiam interrupta, dicunt *Azor* 10. 1. lib. 1. instituta, moral. 6. 14. q. 3. Alij excellim in priori causa, nempe, quando vo-

CAP V T X VII.

Qualiter ignorantia, oblio, vel inaduententia, quando vincibilis sunt, excusat à præcepti transgressione, illiusque culpam minuant.

S V M M A R I V M.

Hec quando vincibilis sunt, non excusat à culpa, q. 1.
Quia si sit ignorantia vincibilis concomitans, q. 1.
*Ignorantia vincibilis etiam causa, dumne de se consequens, & non af-
fecta, minus culpam, q. 1.*
Quia si sit affecta, Rejocetur ut duas sententias, q. 1.
*Propositus sententia dicitur, nullus modus esse peccata. Sic
quid si sit ignorantia vincibilis concomitans, q. 1.*
*Quid si sit ignorantia vincibilis in se, et sententia dicitur, nullus modus esse peccata. Sic
aliqui, quos referit & sequitur *Azor* 10. 1. lib. 1. instituta, moral.
6. 14. q. 3. Alij excellim in priori causa, nempe, quando vo-*

An tamidu homo peccet, quodam ignorat, vel quando hoc peccatum committatur. n. 9. & 10.

An si speciale peccatum declaratur, n. 11.

*Ad non curari scire praeceptum tenetur hoc fateri, et si id non transgre-
ditur n. 12.*

An ignorantia & negligencia sciendi sunt dicenda duo peccata n. 13.

*An peccata ex ignorantia culpabilis sunt omnia sine commissa sunt enim dem species mora-
lis cum peccatis sciret admissis referuntur varie sententias. n. 14.*

Proprietas sententia dicitur. n. 15.

*Ad quam speciem peccati pertinet, quando quis suum munus ignorat,
& pericula ex saziorum corrigentia. n. 16.*

*Ignorantia venialiter culpabilis est, ut quodcumque opus malum cum
ea efficiat, sed tantum veniale. n. 17.*

*An aliquando ignorantia mortaliter culpabilis exigitur a mortali trans-
gressione praecoporum referunt duplex sententia. n. 18. & 19.*

Exponit sententia Auditoria. n. 20.

*Qualiter ex transgressione praecepta humana bona intentione putans esse
causam sufficiens, cum non sit excusatio a mortalitate. n. 21.*

*An si necessario explicandum in confessione, an peccatum scienter, an
potius ignorantiter admissum sit. Referunt quadam opinio. n. 22.*

Explicatur sententia Auditoria, & quando ignorantia est efficiens. n. 23.

PRIMA conclusio sit. Ignorantia, inaduentitia & obli-
quio quanto vincibilis sunt, non excusant actum a culpa. Hinc statuit D. Thomas. i. 2. q. 76. 4. ab omnibus rece-
ptis. Immo esse aliquam ignorantiam non proſus a culpa
excusantem, sed illam minuentem, est de fide. Vt n. 3. di-
cens. Ratio est, quia quod ignorantia vincibiliter, est
voluntaria, eti a direcione. Cum enim ipsa ignorantia est
culpabilis & voluntaria, quidquid expianda est voluntaria.

2. Et huc quidem conclusio non tantum est vera de igno-
rantia & incibili consequente, sed etiam de concomitante.
Quod omnes fatentur. Quia (vt dixi p. preced. n. 4 fine)
haec ignorantia est tunc voluntaria, & proinde dicunt etiam
consequens, quarens actu voluntatis subsequitur, & ideo militaria ratio n. preced. tradita.

3. Secunda conclusio. Ignorantia vincibilis minuit cul-
pam, reddens eam leuiorem, quam si scienter admissemus es-
set. Conclusio est D. Thomae i. 2. q. 76. 4. ab omnibus rece-
ptis. Immobus aliquam ignorantiam minuentem culpam
est de fide. Ut confit ex. 15 Nomer. Exodi 21. Ioan. 19. Act. 3.
Iad Timothi 1. Luce 12. Et ratio est, quia in minuit rationem
voluntatis. Arpeccatum earum est peccatum, quaenam
est voluntarium. Et huc conclusio ab omnibus admittitur
de ignorantia etiam crassi, modò non sit affectata.

4. De affectata autem Valentia 1.2. diff. 6. q. 6 punto 3. dicit
hanc augeat peccatum quodam peccatum positum, quam
habet peccatum ex obiecto, & eo quod ex vehementia affec-
ta in ipsum vult voluntas ignorantiam, at minuerit, quo-
ad alteram speciem, quam peccatum sortitur ex defectu,
& priuatione restitudinis debita, in quo essentialementer eius
malitia consistit. Quod hic defectus minus voluntarius
sit, dum actu ignorantiae. At Azotom. i. lib. 1. inst. moral. c. 14.
q. 1. at quadam ex parte minuerit, nempe, quia minus vol-
luntarium est, quod tali ignorantia efficiunt, vt potest quod
non est directe, & in se voluntarium, sed indirecte, & in
sua causa.

5. Tertia tamen conclusio sit. Si ignorantia affectata sit
ad liberius, & abique conscientia remorsu peccandi di-
ficiem, non minuit, sed ager peccatum: & ita grauius est,
quam scienter committimus. At si sit ab olos bonis fines,
minuit culpam. Vt si quis aff. est ignorare ieiunij dies, vt
eius culpa levior sit, nec ita praeceptum transgrediunt
contemnit. Et in priori calu intelligitur D. Thomas ab om-
nibus receptis i. 2. q. 76. 4. dicens hanc ignorantiam au-
geret culpam. Ratio prioris partis est, quia ea voluntas con-
tinet maiorem praecepti contemptum. Vi confit exilis
verbis impiorum, lob. 21. Recede a nobis, & scientiam riu-
tuam nolamus. Quod obliterauit ibi D. Greg. lib. 15. moral.
cap. 11. Et id: o in lacra Scriptura peccata ex haec ignorantia
confliguntur. At ipse imprudente, insipientia, stoliditate no-
mine notatur, ipso nomine indicate depravaum im-
piorum affectum, & ab alienatum animum erga res diu-
nas. Vt optimè annotauit ibi nofer Pineda verit. 14. fin. Con-
tinet etiam maiorem peccandi affectum, & quoad inten-
tionem, & quoad extentionem. Quoad intentionem qui-

dem, quia hic ignorare affectans vult liberari scientia, que
est qualifacrum peccare cohbens. Quoad extentionem
autem, quia adulterium scienter committit est solum
adulterium: at cum ignorantia affectata hac est temera-
rium & perfidulum. Quia ex vi huius voluntatis (v. opti-
mè explicat Azot. n. preced. allegatus) operans exponit te-
periculum committi plura & grauora peccata, quam de
facto commitit. Virtute enim huius actus si occurserent
grauiissima quaque peccata, perinde rueret in illa, ita in
leuiora nit. Quia non solo bono vostris actus carere
vult, sed etiam bono intellectu, est tunc scientia cohiente.
Et quiam ignorantia haec ex ratione generica, quia igno-
rantia est, aliquantulum minus voluntarium, occultat
enim actus malitiam. At cum ex alia parte valde augeat,
reddetur multo magis voluntarium peccatum, quam si sci-
enter admittit est. Nec est verum, quod Valentia n. preced.
allegat, dicit, nimirum, inordinacionem actus, & priuationem
restitutum misere minus voluntaria. Quippe cum in
peccatis capitulo nequeat esse voluntaria ratione lui-
us, sed quatenus cognoscitur esse coniuncta cum bono veli
aut detectabili, quod per se amatur, estque illus actus
obedient, si hoc est magis voluntarium, subinde dicen-
dum est magis voluntarium esse malitiam. Ratio posterio-
ris partis est, quia tunc ignorare affectans non magis le-
gem contemnit, sed potius pluris facit: cum eius transgres-
sionem timens velit eam in quantum potest leuorem
reddere. Et ita hanc conclusionem tenuerit Corduba in
questionib. 2. q. 20. statim in princip. Zumel 1. 2. q. 76. art. 4.
diff. 2. Salaz. 1. 2. q. 6. 8. tract. 2. diff. 4. sed 4. n. 40. Hec tamen
posterior pars intelligenda est, nulli illi aff. etiamsi ignoran-
tia exponere terpercilio ad mitendum alia crimina, tunc
enim eti si omnem bonum affectaret: non tantum effet
grauius peccatum, sed & mutaret speciem. Vt num. viti-
mo explicabo.

Vitima conclusio. Ignorantia vincibilis minuit cul-
pam, reddens eam leuiorem, quam si scienter admissemus es-
set. Conclusio est D. Thomae i. 2. q. 76. 4. ab omnibus rece-
ptis. Immobus aliquam ignorantiam minuentem culpam
est de fide. Ut confit ex. 15 Nomer. Exodi 21. Ioan. 19. Act. 3.
Iad Timothi 1. Luce 12. Et ratio est, quia in minuit rationem
voluntatis. Arpeccatum earum est peccatum, quaenam
est voluntarium. Et huc conclusio ab omnibus admittitur
de ignorantia etiam crassi, modò non sit affectata.

At ipsaem Valentia 1.2. diff. 6. q. 6 punto 3. ad finem, breuiter do-
cet in annis regi, que & veritatem declarat, & vtramque
sententiam conciliat, que est haec. Si de ignorantia pro-
priè loquamur, ea nullatenus est peccatum, sed peccati
effectus, & tota malitia in scientia negligentia consistit.
Quia peccatum consistit in operationis viuo, vt si com-
missionis sit, in actione minus recta exercenda: si autem
omissionis, in prætermitta actione debita. At igno-
rantia propriè sumpta non est priuatione operationis aliqui-
us, sed est priuatione scientie per modum habitus. Priuatione
enim confiderationis actualis non dicitur propriè igno-
rantia, sed inaduentitia. Non exitergo per se peccatum
ignorantia propriè sumpta. Si vero loquamur de ignorantia
propriè sumpta, est de actualis confiderationis priuatione,
est, secundum eum, scientie culpabilis peccatum. Ratio est, quia actualis in-
aduentitia obiecti, quod scire quis tenetur, est actualis
omissionis precepto sciendi opposita. Ergo est actualis omissionis
peccatum. Sicut quando obligat preceptum chari-
tatis ad amandum Deum, omissionis ciendi actus amoris
est peccatum omissionis. Similiter dicit bene ibi Vasquez.
Ignorantia proprie sumpta in errore consistit, est illa
peccatum secundum le. & non ratione folius negliget.
9. Nec tamen dicendum est, tamdu hominem peccare,
quiamdum ignorat, que tenetur & potest scire: sed solo
tempore peccatum hoc ignorante commitit, pro quo
preceptum adstringit ad sciendum. Tum quia quodlibet
omissionis peccatum tempore commititur, quia pre-
ceptum affirmatum ad fui implementatione obligat. Cum
ignorantia peccatum consistat in scientia delectu
omissionis, runc incurrit, quando scientia ex precepto
habebat etat. Arque ita docet D. Thom. 1. 2. q. 76. 4. 2. ad 5.
vbi Catech. Conradus, & Meirina, Vasquez ibi diff. 118. 6. 3. n. 9.
Sylvestr. & Ignorantia, §. 8. Valentia 1.2. diff. 6. q. 6. punto 2.
versic. Ex quo patet. Sayro in clavis regia lib. 2. c. 9. n. 32.

missionis sit, in actione minus recta exercenda: si autem
omissionis, in prætermitta actione debita. At igno-
rantia propriè sumpta non est priuatione operationis aliqui-
us, sed est priuatione scientie per modum habitus. Priuatione
enim confiderationis actualis non dicitur propriè igno-
rantia, sed inaduentitia. Non exitergo per se peccatum
ignorantia propriè sumpta. Si vero loquamur de ignorantia
propriè sumpta, est de actualis confiderationis priuatione,
est, secundum eum, scientie culpabilis peccatum. Ratio est, quia actualis in-
aduentitia obiecti, quod scire quis tenetur, est actualis
omissionis precepto sciendi opposita. Ergo est actualis omissionis
peccatum. Sicut quando obligat preceptum contra ius naturæ,
scimus peccatum contra ius positum. Alij dicunt esse
ciendi speciei, quando est ignorantia iurius, scimus quando
est ignorantia facti. Alij sentent non esse eiudem speciei,
quando actus peccati non est volitus in se, sed in sua cau-
la. Vt in peccatis ebrietatum. Quas omnes opiniones refutat,
& iure optimo confutat. Azot. 1. lib. 1. inst. moral. c. 14. q.
6. & dupl. 1. q. 4. & 10. Vnde ipse Azot. ibi q. 6. & Vasquez 1.2.
q. 7.3. 4. 8. diff. 10. 10. cap. 5. & 6. dicunt peccata ex ignoran-
tia communis in iis criminibus, quorum malitia in extremo
opere, aut scientia potest, quam voluntatis consummatur,
est scientie in viuenier euil speciei cum peccatis scientie
admissis. Quia utrumque peccatum est contra idem
præceptum, & candem virtutem. Vt diximus n. 11. Et vo-
luntas in eandem malitiam fertur, solumque differunt,
quod dicentes peccans, magis expresse & directe malitiam
obiecti velit, vt potius qui melius illam nominat: peccans au-
tem ignorantia, minus expresse ac indirecte, est quod im-
periebus illam cognoscit. Quia differentia speciei mora-
lem minime variat, sed aggrauat, aut minuit intra can-
dem speciem. Secundo, dicunt in peccatis, quorum malitia in
voluntate consummatur, ut in peccatis odii Dei, vel
proximi, inobedientia, scandali, peccata ex ignorantia
committi, non pertinere ad eandem speciem moralem,
cum sunt, quando scientia perpetranter. Dicuntur, quippe
horum malitia in speciali peccantis intentione con-
ficit, ut odium Dei proximi, quando ex Dei vel proximi
malicie difficiuntur habent. Scandalum, cum ex intentione
rum spiritualis proximi. Inobedientia, cum ex peculiani
non obediendi intentione procedit. Quia malitia in his
peccatis ignorantia admissa non reperitur.

At probabilis cento quacunque peccata, sive exter-
na, sive interna cum ignorantia culpabilis committit, est
eiudem speciei cum peccatis scientie committuntur. Aque-
lia Nomer. Confidet, in principio, n. 6. 7. de penit. d. 5. Valentia
1.2. diff. 6. q. 6. punto 3. Salaz. 1. 2. n. 3. p. diff. 12. sed 4. n. 14.
admodum & ininde affectum peccata scientie & igno-
rantiae obiecti est. Scandalum, cum ex intentione
regi, aut scientie, utrumque peccatum diximus cap. pra-
cedenti, n. 6.

11. Vtrum autem ignorantia haec sit speciale peccatum
declarat bene idem Vasquez co art. diff. 19. 10. cap. 2. & 3.
distinguendo sic. Inter ignorantia sunt quedam, quorum
cognitio ratione sui præceptum, ut sunt mysteria fidei,
& horum ignorantia est ipsa scientia peccatum oppositum illi
virtuti, quia in talium rerum cognitione consistit. Ve-
ligentia wylesteri fidei oppositum virtutis fidei, est non
destruit nisi habitat. At si vero sunt, quorum cognitio
in ordine ad opus præceptum: vt scire Decalogi præcepta,
& an sit dies terum, aut feli. Et haec ignorantia non con-
stituit speciale peccatum, sed multipliciter, & multipliciter præ-
cepto, & virtuti oppositum: minima, illi præcepto cuius
est triangulum, & triangulorum periculum ex illa igno-
rantia: & illi virtuti, ad quam obliuio illius præcepti
pertinet. Vt culpabilis ignorantia dies ieiunij, præcepto
ieiunij, & virtuti ablutio.

12. Hinc primò deducitur, non curantem malitiam fuci-
scire, vel aliam, quam scire tenetur, obligat ad id erit
fatuendum, est illi furit, non admittit. Quia furit
futurum præceptum deliquerit, non curando eius scientiam,
cum tenebatur: & ob id furit fuit committendi, ab
que conscientia remorsu le exportat. Sicut qui culpabilis
ter omittendi acti præcepto le exportat, eti poties facrum
audiat, tenebatur id periculum peccatorum, vel tristum,
sive copulatum, sive disfunctum, percurbit ad eandem
speciem, cuius est velut scientie eluctus, committendi
ea peccata, sive copulatum, sive diuinitum.

Secundò deducitur, quamvis ignorantia peccatum non
sit, nisi existente sciendi negligencia, & ea existente sive
negligencia, ut esse tunc duo peccata, sed vicum tantum.
Sicut actus interius & exteriorum vicuum peccatum consti-
tunt. Ita Valentia 1.2. diff. 6. q. 6. punto 2. Zumel 1.2. q. 7.6. 4.
2. diff. 1. concl. 1.

Secunda dicitur ista, an peccata ex ignorantia culpa-
bilis committit, sive eiudem speciei morales cum peccatis
scientie admisis. Quia in re varia sunt sententias. Quidam
dicunt esse eiudem speciei in peccatis contra ius naturæ,
scimus peccatum contra ius positum. Alij dicunt esse
eiudem speciei, quando est ignorantia iurius, scimus quando
est ignorantia facti. Alij sentent non esse eiudem speciei,
quando actus peccati non est volitus in se, sed in sua cau-
la. Vt in peccatis ebrietatum. Quas omnes opiniones refutat,
& iure optimo confutat. Azot. 1. lib. 1. inst. moral. c. 14. q.
6. & dupl. 1. q. 4. & 10. Vnde ipse Azot. ibi q. 6. & Vasquez 1.2.
q. 7.3. 4. 8. diff. 10. 10. cap. 5. & 6. dicunt peccata ex ignoran-
tia communis in iis criminibus, quorum malitia in extremo
opere, aut scientia potest, quam voluntatis consummatur,
est scientie in viuenier euil speciei cum peccatis scientie
admissis. Quia differentia speciei morales
minime variat, sed aggrauat, aut minuit intra can-
dem speciem. Secundo, dicunt in peccatis, quorum malitia in
voluntate consummatur, ut in peccatis odii Dei, vel
proximi, inobedientia, scandali, peccata ex ignorantia
committi, non pertinere ad eandem speciem moralem,
cum sunt, quando scientia perpetranter. Dicuntur, quippe
horum malitia in speciali peccantis intentione con-
ficit, ut odium Dei proximi, quando ex Dei vel proximi
malicie difficiuntur habent. Scandalum, cum ex intentione
rum spiritualis proximi. Inobedientia, cum ex peculiani
non obediendi intentione procedit. Quia malitia in his
peccatis ignorantia admissa non reperitur.

At probabilis cento quacunque peccata, sive exter-
na, sive interna cum ignorantia culpabilis committit, est
eiudem speciei cum peccatis scientie committuntur. Aque-
lia Nomer. Confidet, in principio, n. 6. 7. de penit. d. 5. Valentia
1.2. diff. 6. q. 6. punto 3. Salaz. 1. 2. n. 3. p. diff. 12. sed 4. n. 14.
admodum & ininde affectum peccata scientie & igno-
rantiae obiecti est. Scandalum, cum ex intentione
regi, aut scientie, utrumque peccatum diximus cap. pra-
cedenti, n. 6.

Hinc deducatur, si quis sua negligencia suum munus

ignoreat, & inquit tunc illa ignorantia pericula confor-
mantur, & an immineat homicidi, furti, ac ligij periculum,

sive distinguendum esse. Sit autem modo prædictum immi-
neat periculum aliquis peccati vagi, pertinet ad eandem

speciem, cuius est illus actus scientie eluctus. Volo ali-
quod peccatum, nullum determinando. Si autem prædi-
ctum immineat periculum duorum peccatorum, vel tristum,
sive copulatum, sive disfunctum, percurbit ad eandem

speciem, cuius est velut scientie eluctus, committendi
ea peccata, sive copulatum, sive diuinitum.

17 Tertia difficultas est. An ignorantia culpabilis non affectata ita aliquando peccatum minuar, ut ex mortali inveniale transeat faciat. Et quidem quando ignorantia, seu negligenter est tantum venialiter culpabilis, constat ita minuere, ut redat opus veniale, quod ei ignorantia non excusat esse mortale. Quia tunc peccatum perpetratum non est, nisi imperfetè & venialiter volitum. Quandoquidem non est aliter voluntum, nisi ut sit volita ignorantia. Et confirmatur, quia si quis proflus inimicibiliter putaret fornitionem esse licitam ad tuendam vitam, nullatenus peccaret fornicans ob eam causam. Ergo si venialiter ignorat, solum veniale erit. Et id pro haec sententia sunt Sylvestri v. Periurium, q.1. resp. Quando iuratur. Natura. Summa, c.11. n.7. ver. 6. vbi auctoritative esse per iurium, quando aliqua diligenter adhibita est, sed non sufficiens ad vindicandum, ut fallum quadruplicetur. Et ita reneat Suarez, 3. to. m. 3. p. q. 83. a. 7. disp. 8. scđ. 3. col. penult. Valentia 1. 2. disp. 6. q. 6. punto 6. ad finem, at ignorantiam crassam, vel affectatam nunquam est utique culpam minuere, ut ex mortali effectus veniale, si non sit crassa, aliquando eiusmodi est peccati materia, & ratio aliarum circumstantiarum, ut gravitas peccati minuatur ad non mortale. Et id probat, nam sicut circumstantia obiecti & materie quantitas pertinent ad iurum humanum, sic etiam, & multo magis ratio ipsa voluntarii. Sed illa ab aliis controversia est usque quando minuantur, ut ex mortali efficiat veniale. Ergo similiter effectus & ratio voluntarii, quam ignorantia diminuit, id quandoque alio concurrentibus circumstantiis efficit. Et ad hoc probandum referunt loca Sylvestri proxima allegata. Et disp. 6. q. 6. punto 3. col. penult. ver. 6. scđ. 3. fin. & disp. 1. dubio. appendice ad illam. Quare optimo Valentia reprehendit Caietanum 1. q. 76. art. 3. ad finem, cuius verba transcribitur & lequitur Corduba in sua questione lib. 2. q. 2. 4. ad finem, ver. 6. Respondet ad haec omnia. Vbi videtur dicere ignorantiam venialiter culpabilem non excusat à mortali peccata contra iurum nature, quando de ipsius sic imperfetè volita sunt, sicut quando in sola causa. At Zamel d. dubio appendice titule explicare Caietanum, ut id non sentiat, sed teat in quibusunque peccatis ignorantiam venialiter culpabilem excusat à mortali.

18 At difficultas est, an aliqua ignorantia, seu negligenter mortaliter in se culpabilis excusat à mortali transgressione, ne faleste praeceptorum humanorum. Suarez n. p. ced. allegatus ait in illo esse peculia in preceptis humanis, sed si inadvenientia si naturalis, vel inimicibiliter putaram est causa etiam grediendi siue sufficientem, excusat operantem prius à culpa: & si fuit ignorantia solum venialiter culpabilis, excusat à solo mortali: si tamen fuit mortaliter culpabilis (quam ipse ibi appellat crassam & supinam, & quod omnem ignorantiam mortaliter culpabilem existimat) siue appellari crassam seu supinam: (vt ex ipso retulit c. p. ced. n. 7.) non excusat à mortali. Dicitur, quia ignorantia mortaliter culpabilis non auctor sufficiens voluntarium ad peccatum mortale: vt de se constat: & aliquo praeceptum obligat ad mortale. Ergo eius transgressionem mortaliter erit. Et secundò potest probari, quia cum ignorantia pertinet ad eandem speciem moralem, siquicunque contra idem praeceptum, ac peccatum ex ignorantia commissum (vt diximus n. 11) nequit maiorem malitiam continere, quam ipsi praeceptum transgressio. Si ergo ignorantia est mortaliter, transgressio quoque mortaliter erit.

19 At aliud peculiare in preceptis humanis inveniuntur alii Doctores, nempe, ut ab eorum transgressione mortaliter excusat quoque ignorantia mortaliter culpabilis, dummodo non sit crassa seu supina. Et in primis Caietanus in Summa, v. Præcepti transgres., ad finem, & Armilla v. Præcep., in fine. Manuel 1. tom. Summa, in 2. edit. c. 196. cont. 2. n. 2. & Vazquez 1. 2. q. 9. 6. art. 4. disp. 1. 4. cap. vlt. m. 61. tradunt hanc iurisveniale regulam, ius verbis. In iure que sunt iuri postulati absque contemptu & refutatione suis, ex ignorantia aperta, auctor apparente, sibi excusat, transgressio fuit: qui animus habet in illo pacto consentiendo contraproceptum obligans ad mortale, non incurrit mortale peccatum. Quia non est intentio ipsi patris. E. clesia bona huiusmodi anima illaqueare tam hostili vnlco. Hec illi. Atque addit Vazquez intelligere hos Doctores, modo ignorantia non sit crassa & supina. Et Sylvestri v. Ignorantia, q. 5. n. 10. & v. Inobedientia, n. 3; expresse affirmat, peccatum ex ignorantia commissum contra præceptum aliquod iuris humani non esse mortale, si ignorantia non sit affectata aut crassa. Et Sotus 4. disp. 13. q. 2. a. 3. ad r. l. agens de celebratione, absque velutibus sacris, & non seruatis Ecclesiæ iuribus, hac art: Quoniam si mortale ex gerere aliquid horum pretermittere, at quia omnia sunt de iure positiva, i. o. negligencia, si absit scientia & contemptus, non erit mortale, si sit crassa, qua de loeo equiparari posset.

Quare

20 Quare his testimoniis ductu censeo id peculiare esse in iure humano, ignorantia, qua est, vincibilis, ac mortali, et culpabilis respectu iuris diuin & naturalis, ac proprieitate non excusat à mortali eius transgressione, non censetur talis respectu iuris humani, ac proinde excusat à mortali eius violatione, duplci conditione concurrenti. Prior est, ut sit violans in ea unio preparacione, vt si non fecerat eam causam non esse iustificata, minimè id ius violaret. Posterior, ut illa ignorantia non sit crassa aut supina, qualis esset, quando ad eam modica diligentia in ea causa excusat, examinanda est adhibita, vt ferre nella repudetur, ac dolo & equiparatur. (Vt c. p. ced. n. 7. diximus. Et ratio est, suauitas obligationis iuris humani, non nimis rigore obligantis, nec tantam diligentiam in eis excusabitur poscentis, quantum iuris naturalis exigit: sed benignitas in anima favore admittit interpretationem, deficienti transgressorum fraude, utpote qualibet bona fide le excusat existimat. Quod etiam constabit ex dendis n. sequenti: nam (vt ibi probabo) ea vera non essent, aut ridicula, milio speciei iuri humano tribuuntur: nisi hoc dicamus. Nec obstante contraria adducta n. p. ced. dicitur, dictis enim inveniuntur rationis soluto confit. Iamen diximus eam ignorantiam, quia preceptis iuris naturalis comparta, est mortaliter culpabilis, ac continetur iuris voluntarii ad constitutandam transgressionem iuris culpam grauius ac mortalem, non forte, quia sufficiunt enim, ut sit mortaliter culpabilis, ac constitutur mortaliter transgressionem iuris humani, quod accidit, quies concurredunt duæ condicione proxime explicata. Quare consequente dicendum quod est, tunc non inducere sufficiens voluntarium ad culpam mortalem. In d. Valentia 1. disp. 2. q. 1. punto 6. ad finem, at cum Sylvestri v. Ignorantia, q. 5. m. 10. pollo aliquando quoque peccatum mortale contra legem aliquam naturalem minuit, ita ut sit veniale, quando ignorantia non sit crassa. Ut sit contra legem naturalem non expresse, sed subtiliter & tecniciter. Sed sufficiens huius fundamentum non video: & id non placet.

Hinc deducitur, qualiter intelligendum sit, quod multi Doctores agentes de præcepto iuris, & audiendi facti tradunt in iure, à mortali excludunt transgredientes illa bona intentione, ex causa, quam sufficiunt putant, est etiam vero sufficiens non sit, & solum utrumque venialiter. Hi sunt loquentes de iuris Caietano 2. q. 14. 7. 4. dub. 2. quod mutetur circa solutionem ad secundam, & in Summa v. Iuris iur. c. 9. Expedit autem, verba. Deterioratio autem causa, & ibi Sylvestri 8. dicit 1. Armilla 2. & 6. Emmanuel 1. n. 14. Natura. Summa, c. 21. Hispana 1. 14. Latina 2. 0. Enriques lib. 9. de misericordia 2. c. 5. n. 10. in textu, & in commento, lib. 8. Manuel 1. to. Summa, c. 1. dub. 2. 4. fin. Leonardi 1. 19. Toledo lib. 2. Summa, c. 4. fine. Leonardus 1. 19. allegatus. Et loquentes de præcepto audiendi faci, Caietanus Summa, v. Peccatum violatio, statim impr. Armilla v. Peccatum n. 10. Sylvestri v. Misericordia 1. q. 1. art. 6. Natura. Hispana, c. 21. 1. 3. Toledo ed. lib. 6. c. 9. fine. Ignorantia proxime allegata. Azorom 2. lib. 7. art. 7. moral. 1. 7. 4. fine. Non enim hi Doctores intelligendi veniant de sola ignorantia, & bona illa fide culpabiliter venialiter. Num id tanquam peculiare in his præceptis iuris humani dicunt. At ea ignorantia cum in præceptis iuris diuin & naturalis excusat à mortali. (vt diximus n. 17.) Et profecto quid rideat dicens & frater Caietanus, quem tanquam huius sententiae patronum carcer referunt ad sequuntur, in locutione Summa, v. Iuris iur. ponderaret ac petet, in ignorantie animalium non transgrediendi, si sit. Quod amplius inveniunt idem Caietano ibi, & in 2. 1. loco allegato, & Armilla v. Peccatum, n. 10. Nam Caietanus dicit hanc transgredientem bona fide excusat à mortali, quando absque fraude præceptum transgreditur. Armilla autem, quando ab aliis contemptu. Volunt ergo hi Doctores, quod non p. ced. diximus, nempe, quando absit bona intentione non transgrediendi præceptum humanum, & transgressio procellic ex ignorantia affectata, vel crassa, sufficiat iuris naturali, excusat culpabiliter mortaliter, & comparatur iuri naturali, excusat

CAPUT XVIII.

Qualiter metus mortis, aut alterius grauius damni, excusat a transgressione preceptorum, siue iuris diuini positivi, siue naturalis, siue humani.

SUMMARIUM.

Precepta rem intrinsecem malam vetantia, ab nullum metum licet transgredi. n.1.
Nec quando lex humana obligat etiam cum mortis periculo. n.2.
Quid extra hoc casus? Reservat quodam sententia. n.3.
Explanatur sententia. Autem. n.4.
Quid de legibus iuris diuini positivi, siue naturali. 1.
Quid, si eorum metus minetur in contemptum preceptorum, vel. dicit. 6.
Ante omnes mortis matrimonium inter. & confundit, cum impeditus est illud impetrare nisi auctoritate. n.7.
An licet tunc mortis excommunicatio celebrare, cum alii participem, ministerio sacramentum confessionis? Si sit index excommunicationis. 3.
An lex humana capitum possum impetrare obligat, cum vita periculum. 9.
Quid de diuina baptismo? Explanatur sententia. n.10.
An licet, ut si carnibus hominum, in extremis defensu aliorum ciborum necessitas? Reservat quodam sententia. n.11.
Explanatur sententia. Autem. n.12.
Quid ad existendum mortis periculum, quam aliis minatur? n.13.
An tunc autem quis sit cuius ut si in predicta necessitate. n.14.
An licet ipsi medicamenta, in quibus caro humana miseratur? 15.
An necessitas, vel vitiosa excusat a preceptorum transgressione? n.16.

CONSTAT apud omnes, precepta rem intrinsecem malam prohibentia, ob nullum metum licet mitemur aut formari. Quia impetrare rem intrinsecem malam, esse in aliquo causa licitam.

2. Similiter certum est, quando periculum mortis coniungitur intrinsecem cum legis obseruancia, quia, nimis, imponeat legem seu preceptum, praecedidit periculum, & eo non obstante, propter maius bonum commune id praecepit, legem seu preceptum obligare, cum vita periculio. Vt Epicopius parochi praecepit tempore petis adesse, ne fideles sacramenta destituti decadent. Vt dux militibus, ut ingruentes hostes inuidant. Quod omnes alleganduntur. Et ratio est, quia nemo dubitat posse regem, vel preceptum cum ea tenentur obligantia statutum: quoniam tota communica, atque adeo recte illius potest singulare pars vita periculo expondere, vbi id possit bonum commune. Cum ergo lex & preceptum interficiat, & obligent cum eo mortis periculo proximo, tenetur subditus eo non obstante patere.

3. Controversia autem est, quanto ad per accidens id periculum coniungitur cum legis obseruancia, & res non est intrinsecem mala. Vt si quis mortis aliqui minetur, nūc ieiunii transgressor, aut in falso labore, faciemus omittat: vel alimine ex horum obseruancia periculum mortis, alterius grauius damni minime. *Cacti.* 1.2.96.4. & 2.9.15.4. & in *opere tom. 3. tract. 8.* at leges humanas obligantes ad mortale, obligare ad inobedientiam, etiam cum mortis periculo: nisi aliquis causus ex legis & legislatoris benignitate excipiat. Qua ratione aut non cum periculo obligare preceptum iesum: ut alias leges humanas communiter putar, ut si obligare, & praesertim eas, quae proprie ad religione cultum pertinet. Ut nequis cum excommunicato participeret, ne absit vestibus sacris celebraret. Et cum eo tenent multi alii, quos referunt auctores allegandi. Dicuntur, quod ob nullum metum metum licet peccatum mortale perpetrare. Secundo, ex c. *Sacri*, de his que vi, vbi decorum communicationem cum excommunicato non excusat a mortis metum. Et dedatur ratio ita verbis: *Cum pro nullo metu debet qui peccatum mortale incurre.*

4. At dicendum est, nullius legem humanam puram per se obligare causa quo lenientia nequit, absque vita periculo. At per accidens accide posset, vt cum ex periculo obliget, ratione alterius concurrentis precepti usus naturalis surdiuum, obligantis tunc cum vita discrimine. Hanc co-

clusionem his terminis explicata solus astrictus *Valentia* 1.2. disp. 7. q. 5. punto 6.4. Verum in re can docent *Sotus* 4.4. 22. q. 1.4.4. col. penult. & lib. 1. de iust. q. 6.4.4. ad fin. corpor. *Corduba* *Sancti* 1.37. dict. 4. *Azor tomo 1. lib. 1. iustit. moral. c. 11. q. 1.* *Couser* c. *Alma mater*, 1. p. 5.3. n. vlt. vers. 4. *Metina* 1.2.9.96.4.4. *Enriquez* lib. 13. de excommun. c. 21. n. 2. fine. *Suarez* 5.10. in 3. p. disp. 6. fed. 3. n. 7. & 8. *Aragon* 2. 1.9.6.2. 2.3.1. 1. dat. quad monet circa solutionem ad 4. Et multi alii, quos ita referunt. Et ex parte detinunt ex corollariis, quae a. 6. ex ea deducimus. Ratio autem est, quia velim Ecclesia non effranta potestas ad obligandum cum eo rigore in legibus communibus, vel quia etiam si fit, ex suauitate ac prudentia prudenter non utriuslibet: nec ad commune bonum pertinet ut illa utratur. Nec obstant rationes oppositae, procedit allegata: Quippe nemo astrictus peccatum etiam veniale posse ob quodvis vita periculum admitti. Sed tunc dicimus occurrente periculo, ita obligationem legis suspendi, ut quod ea obligante esse mortale, iam peccatum non sit. Nec obstat etiam c. *Sacri*, nam omnis alius expositionibus, id optimè explicat *Suarez* et al. 3. n. 10 dicens Pontificem tantum velle ibi statueri differenti inter vim & metum, ut illa temper excusat a culpa, & consequenter ab excommunicatione ob participationem cum excommunicato. Hic autem non semper excusat a culpa, ac proinde nec ab excommunicatione haec. Quando vero non excusat, non explicat Pontificis, sed id interpretibus iudicandum relinquit.

Inde id dicendum est de multis legibus iuri diuini, positivi & naturali. Integritas enim confessionis est de iure diuino positivo restituenda, ac votum implere sunt de iure diuino naturali, ac conferre eleemosynam extremitate indigentis: non tamen cum periculo vita obligant. Ut facilius omnes citati. Et ex professo *Azor* ed. 11. q. 2.

Hinc deducitur primo, si quisquam minetur mortem aliqui in religionis Christianae odiu, aut precepti contemptum, nūc illud transgrediarunt, teneri illi potius mortem subire, quam quodcumque preceptum humanum transgrederi, nemini diuini. Ratio est, nō ex vi illius precepti humani, utpote quod cum vita detrimento minimè obligabat: fed ex vi precepti diuini tunc cōcurrentis cum obligantibus, ut si in extremis defensione, ut tuendam religionis existimationem, reprimendamq. ipsius contemptum, & preceptorum in adiutoriis. Et contrarium esset, vel virtute exteriori negare fidem, vel virtute contempnere precepta, & contemptori cooperari. Sic tamen omnes *Azor* ed. 4. allegati, & omnes alii. Addit optimè *Suarez* et al. 3. n. 4. non ex ipso quod merus incurritur, ut aliquid contra sensum, aut alterius precepti prohibitionem fiat, consenserit cum incussum in fidei odiu, aut Ecclesiastice discipline contemptum. Potest enim ex alio fine confutari, ut gratia ostendendi se excommunicatum, vel acquirendi luci iactuante vitam.

Secundo deducitur, licere ob merum grauem non infusum in religionis odiu, inire matrimonium cum impedimentis impedientibus solim, etiam iure naturali, ut vero castitatis, si vero animo ineat: si autem ficto, esse foli ventale mendacium. Quia ea impedientia non obligant ad oblinendum à matrimonio, cum tanto periculo. At consummare erit mortale. Quia id matrimonium ratione violentiae est irritum: ac proinde erit copula fornicaria. At si metus cogat non tantum inire, sed etiam consummare matrimonium, est probabile non irritari, & subinde copulam licere. At probabilis est irritari: ac subinde copulam esse fornicationem mortalem, que nullo metu excusat potest. At cum impedimento dicimenti etiam solius iuri diuini, ob nullum metum metum licet matrimonium inire & consummare, quamvis inire solum absque consummatione licet. Ratio est, quia inire, sola lege, aut humana, aut naturali non obligante cum vita discrimine, interdicitur. At consummare interdicitur lege naturali, cum mortis periculo obliganti. Quia cum id matrimonium non obligant cum vita discrimine. Arque natura hunc etiam abhorret, nimisque barbari sunt illo ventes, quando ea extrema necessitas non cogit. Et ideo hanc partem tenuerit *Caietan* 2. 2. q. 148. a. 2. ad fin. iustit. moral. c. 33. q. 4. & eam tenuerit *Valentia* 2.2. disp. 9. q. 5. punto 1. col. 3.

Tertiū

sacrū (si non sit in peccato mortali, tunc enim efficit inire se malum) & alia ratione censuræ ipsi interdicta exercere, ut mortis pena sit vita, utpote quod solo inter Ecclesiasticum ipsi interdicta sunt: ut minime licere ob id periculum, si denuntiatus sit, aut notorius clerici percussor, audire alicuius confessionem, & ipsum absoluere. Non quidē ratione preceptu Ecclesiæ hoc ministerio interdictis alligato confitit, sed ratione alterius precepti religionis concurredit, ac cum vita periculis obligant ad non reddendum iuratum sacramentum. Quale est in hoc casu, cum si facies ratione confitit, iuratum absoluendum carent, quia deficienti sacramentum est irritum. Sic docet *Suarez* sed. 3. n. 3. Adit *Suarez* non polle hunc ob predictum motus timorem alium excommunicare, si index Ecclesiasticus sit. Quia deficiunt iurisdictionis excommunicationis ab eo lata illud iuratum. At hoc additum non approbo. Nec enim tanti momenti est, excommunicationem irritam pronunciare, ut mortis timore non excusat: eo vel maxime, quod alij per hunc excommunicato, damnum non incurvant excommunicatione irrita.

Quarto deducitur, non credendum *Soto*, qui lib. 1. de iust. q. 6. a. 4. ad finem corporis, ut legem humanam statuerint peccatum transgressoribus, obligare cum vita periculio. Quia fundamentum caret hoc alij. Et ita ab illo recedere videtur *Matina* 1.4. allegatus. Quia iure optimo transgressor culpabilis potest capi plenti, ut alij de eius transgressione arcentur: non enim culpabilis ilam non obficiat ad tuendam vitam. Nec enim cum vita diffringere obligat, summo quoque impugnat *Benzoni* traditum de fuga, lib. 1. disp. 1. q. 4. conclus. 6.

Quinto deducitur, quid dicendum sit de precepto diuino baptismo, vel confessionis. *Azor* 1. lib. 1. iustit. moral. 1.1. qu. 2. at quando hoc precepta inre diuino obligant, obligare etiam cum vita discrimine. Quia etiam ad extermi falestem sufficiat votum horum sacramentorum, quando re ipsa fideliter nequit: ut nemini constat de vera cordis contradictione, eaque valde difficultis est: cum tamen sit omnino necessaria, sacramentis his non sufficiat. Et ideo non obstante vita periculo tenetur huc sacramenta tanquam mediae necessaria, & secundum ad falesem recipere. At id non placet, sed dicendum est hunc non tenetur ea sacramenta cum vita discrimine recipere, sed potest ibi contradictione deficiere habita confundere: nec teneatur cum eo periculo media ritoria querere, donec possit absque eo illa recipere. Quia non est intrinsecem malum ea non recipere, ut perinde in nulla euenu licet possit. Et ita docent *Sotus* lib. 1. de iust. q. 6. a. ad finem corporis. *Corduba*, & *Aragon* n. 4. allegatus.

Sexto deducitur, quid dicendum in ea questione sit, an licet veluti carnibus humanis, ad vitandum mortis periculum, ut in vobis obficiere, vbi alii cibis non luppenit. Nec disputatur an ad id licet hominem interficiere: et enim ut intrinsecem malum, ob nullum metum iniret licet. Sed quod si de carnibus hominum interficietur. Quia in re quidam lenientur id non licet. Quod humanis carnibus veluti abhorret natura, tanquam quid intrinsecem malum. Quod aperte significat *D. Thom.* 2. 2. q. 142. a. 4. ad 3. vocans hoc neppat excedens humanam naturam, illudque fornicatione cōparans, atque ideo brutis feriores appellamus barbaros, quos hi humanas carnes edunt. Et ideo hanc sententiam tanquam probabiliter tenuerit, *Victoria* relati de temperanza, n. 6. *Azor* 1. lib. 1. 7. iustit. moral. c. 33. q. 4. & eam tenuerit *Valentia* 2.2. disp. 9. q. 5. punto 1. col. 3.

At quamvis hoc sit ratiōne probable, probabilitus credo licet. Quippe non video cur res hæc sit intrinsecem mala, ac proinde in nullo cauere extreme necessitatis licet. Nec *D. Thom.* hoc peccatum omnibus fornicationem equiparat, sed quod hoc tantum, quod vitrumque sit contra naturam. At (venia. 5. diximus) multa iuri nature precepta non obligant cum vita discrimine. Arque natura hunc etiam abhorret, nimisque barbari sunt illo ventes, quando ea extrema necessitas non cogit. Et ideo hanc partem tenuerit *Caietan* 2. 2. q. 148. a. 2. ad fin. iustit. moral. c. 33. q. 4. & eam tenuerit *Th. Sanchez* pars.

CAPUT XIX.

Quando non potens implere totum preceptum, teneatur ad partem.

SUMMARIUM.

Reservatur tres sententia num. 1. 2. & 3.
Propositum quod lat. adjunctio precepti de re diuisenda, & individua, & explicatur in vita, & aliis preceptis, quando finis de re diuisenda, & quando de individua, n. 4.
Quando preceptum est de re individua, qui non potest totum implere, non videatur ad partem, n. 5.
Quod si non potest audire in re diuisenda, & pars, ad quam est impotens, tenuerit pars, & ibi quod si non vero possit, nec integras horas recitare nequit.
Ad non valens ieiunare solet quadraginta, teneatur ad partem quam posset, n. 6.

D^e haec re parum apud DD. scriptum reperio. *N. Sotus* c. 1. quando de consecr. d. 1. c. 11. n. 15. tractans an rōrum officiū canonicum perfolueret nequiss, ad partem perfoluendam teneatur responderet id ex importet ad maiorem officiū partem perfoluendam deducendū esse: ac proinde importet ad eam non potest sit: potētē vero ad eam maiorem partem, ad eam teneari, quamvis a minori perfoluenda excusat ratione & importet. Dicitur, quod non qualibet aliquius pars recitare potest, cum reliqui importent ad eam obligari. Id enim innumeris scriptulis as perplexatibus

tibus pateret: vixque valetudinarius esset, qui saltē breuem aliquam officij canonici horam recitare non posset. Cum tamē experientia restet, ita minutatim nullus potest hanc expendat, ad obligationem hanc inducendam. Ruris nec quilibet impotens partis recitandæ excusat à reliquo, ad quam potestra adest. Nec tunc definitur quāta pars, ad quam est potentia, vel impotencia, celiqñ partem ad se trahat, proinde prudentis arbitrio relinquitur, argumēto. *De causa de officio deleg.* Nec videtur aptius aliud iudicium, nec iuri conformius occurrere posse, ad hoc dijudicandum, quam ut maior pars trahat ad minorem, atque ita impotens ad maiorem, excusat eriam ad minori, ad quam est potest: potens ad maiorem, ad illam teneatur, non tamē ad minorē, ad quam est impotens. Quia in iure id regulare est, ut maior pars ad se minorē trahat, c. i. de his que sunt amores. Hec *Nazarius*. Et expresse loquuntur non solum de infirmis, aut valentimariis, sed de laborantibus etiam quoquā: impedimento. Nam n. 9. proponens questionē, sic proponit. An ager, vel alius, qui nō potest integrum officium recitare, teneatur ad patrem. *Etsi n. 15.* exemplum adhibet in impotentiis ob breuiarii defecūm. *Etsi n. 17. & 18.* eadem tradit doctrinam, quando ad candē horam canonicas integrę recitandam adest impotentiis: si enim illi potest ad maiorem illius horae canonicae partem, teneatur ad illam. Vnde ait irridendos fuisse quodā, qui ob breuiarii defecūm hecqueentes maturinum integrum perfoluerūt in litore, excusat le omnino purabat, cum possem omnia præter lectiones, & responsonia marora recitare. Eadem sententia de infirmo, auctoritate retinet *Leonard. li. 2. de iustit. c. 37. dubio n. 54.* Atque eadem sententia tractans de solo infimo nequeunt maiorem officij partem recitare, dicens excusat à toto officio, non tamē excusat à maior parte, illam potest, etiā à minori, quam non potest, excusat, tuerit. *Autor. 10. li. 10. infra. moral. c. 1. q. 4.* Eadem teneri loquens de infirmo, & de carentibus breuiario, addens si non potest maiorem partem, vel fere æqualem, ad nō teneri; lecus si potest maiorem, vel fere æqualem partem, *Philaretus de officio sacerd. tom. 1. part. 1. lib. 1. 10.* Addit *Autor* alia esse præcepta, quæ si integræ impleri nequeant, nec partim impleri debent. Quia autem sunt haec, subiectūt.

2. Alij de infimo loquentes alii absolute eum non tenentiam partem, quācōmodo potest recitare: diuiduntque eācā deinceps etiā: si enim quis totam quadragesimam ieiunare nequeat, dicunt tenet ad partem quā potest. Atque eācā discriminatio rationē reddunt, quod ab eo loco missa non dicatur integra secundum omnes: & præceptum de nulla audienda sit de re diuiduam. At contrarium mihi suadeo, & censor tenet audire. Quia (vt bene ait *Suarez* 3. tom. 11. 3 p. q. 83. 4. & disp. 88. sc̄t. 2. fol. 1314.) ea quæ à consecratione viā quod ad consumptiōnē continentur, sunt maxime necessaria, & per se primo intenta in præcepto audienda missa, vt pote in quibus sacrificiū substantia constituit: reliqua autem sunt accidentia, anēxa ad eius perfectionem, maioremque solemnitatem. Quare sicut, quācōmodo præceptum ieiunij vnius diei si quoad substantialia diuiduum, ut vicinam confectionem, & abstinentiam à carnibus, nec obliget, quando aliquid ex substantialibus impleri requirat quoad accidentaliter per illud ieiunij ēst diuiduum, ut horam refectiōnē. Ac proinde qui culpa sua, aut necessitate coactus horam anticipat, tenet in reliquo substantiali ieiunij feruare. (Vt tractātu de ieiunio dicimus.) Sic qui culpa sua, aut absque eā non potest integrē præceptum missa, quoad accidentalia feruare, tenet ad partem substantiali, vt pote quæ ab accidentalī optimi diuidi potest. Et pro hac parte est *Nazar. c. Quando, de consacr. d. 1. c. 11. n. 16.* vbi ait obligatum ad misam audiendam, nec potest audire totam, teneat ad eam partem, quam verisimiliter præcipiens intendit, & in qua militat eadem ratio, quæ in toto. Et fauent qui censem non sufficientem consecrationi peccare mortaliter. Quia etiā tempus modicum sit, omittitur pars pertinens ad sacrificij substantiam. Quos in tractātu

3. Alij placeat, infirmum ad eam partem recitandam tenet, quam commode potest. Sic *Petrus de Ledeima* 2. ro sum. tractat. 9. 4. fol. 10. 15. *diffic. 3.* Hec sunt, quæ apud Doctores inveniuntur potest.

4. Sed vt meā sententiam explicem, suppono duplex esse præceptum, quoddam de residuū alterum autem de diuidua. Rēa diuiduam voco, quæ commode diuidi non potest, nec in parte faluatur ratio præcepti. Diuiduant autem, quando in parte faluatur ratio præcepti, sicut in toto, & vna pars ab alia non pender. Exemplum primi sit in præcepto ieiunij vnius diei, vel auditōnis faci vno die, respeccū vnius horae canonice: vel quando quis voulle mel recitare psalmos pentecontiales, vel terrāriā partem circuli virginis, vulgo, in tercio del Rofario: vel quando quis promittit certum numerū precum ob specialem quandam pietatem. Ut quinque Pater & Ave, in memoriam quinque vulnerum Christi. Exemplum secundi sit, in præcepto septem horas canonicas quotidie recitandi, in qualibet eācā ieiunatur ratio præcepti. Et in ieiunio totius quadrag-

ceas trātu de auditiō missæ referuntur. Ut si quis non posset missa interesse, nisi si quæ ad consecrationem, non censetur cum obligatum. Quia præceptum nequit moraliter integrē implere quoad substantiam.

5. Secundo deducitur, non esse vniuersaliter venit, quod tradit *Nazar.* (vt ex ipso retulit n. 1. ad finem) nempe, intendendos esse, qui feā recitandi matutinis excusatos efficiēnt, quod breuiario carcent, in quo lectiones & eam responsonia recitare valeant, si psalmos recitare possint. Quippe cum respeccū singulari horarum præceptum sit de re diuiduam, non est configundendum ad potentiam maioris partis horae recitandæ, ut ea ad se minorem trahat: sed (præcedens est), an recitata parte possibili censeatur integrē moraliter præcepto laus pati, ita ut voluntatis alterius partis omisso non efficeretur mortalis luxuria regulam n. 5. traditam. Et ita si ieiunium est feria, vel ieiunia simplicia, credo eos non excusari. Quia omisso trium lectionum, & earum responsoniorum, quæ ad integrum matutinum desideratur, est materia parva, ac prouide mortalem matutinum integratitudinem non rolleret, secus si estet matutinum felii duplicitis, aut semiduplicis, in quo nouem lectiones, & octo responsonia omittenda clementer, ut enim cum ea sit pars notabilis, quæ omisso non satisficeretur integrē moraliter præcepto, ideo nullatenet sit di præceptū obligat.

6. Secunda conclusio. Quando præceptum est de re diuidua, & pars respectu eius est in potentia, est certa: ut contingit quando breuiarii defectus non potest integrē officium recitari: utique quemcumque hora canonica posse recitari, tenet quis ad illam recitandam. Et in hoc non approbo contrarium *Nazari* sententiam relatarū. I. Sive pars illa non potest esse omnino certa, sed perplexitas & scrupulorum occasio esse possit in quantitate partis, ad quam est potentia dignofanda: runc censeo feruandam esse regulam n. 1. traditam, ut maior pars trahat ad eā minorem. Atque ita si deficit potest ad maiorem officij partem, ceteris obligatio ad reliquam, ad quam forte est potentia. Si autem potentia sit ad maiorem partem, illa est perfolienda, minoris omisso, ad quam est impotens. Ut contingit in ieiunio, qui ratione defectus bona volemus, vel ob virginis aliquod negotiorum excusantur ab officio recitando. Ratio prioris partis est, quia cum obligatio sit diuidua, & confit partem aliquam diuiduam, & que est integræ præcepti materia, posse facile & commode impleri, nulla perplexitas & scrupulorum occatione data, non efficietur ea implenda quis excusandus sit. Ratio autem posterioris partis est, quia cum pars non sit certa, non potest commode diuidi obligatio, quin multis scrupulis & perplexitatibus, & circa quantitatē, ad quam est potentia, dignoscendam. Et ideo aptior regula trahi nequit, quam vel major pars trahat ad se minorem, & iuxta potentiam ad illam obligatio hæc diuidicanda sit. (Vn. 1. probauit.) Et iuxta hanc regulam celabrum perplexitas & scrupuli. Quippe facile cognosci potest, an ad maiorem partem adit potest. Quod si toges, quid si sit potentia ad solam æqualem partem. Respondeo tunc teneri illam recitare omisla alia, ad quam non est potentia. Quia non est aliqua ratio, quæ hanc excusare. Et ita lenti *philaretus* n. ad finem allegatus.

7. Hinc non approbo discrimen, quod statuit *Manuel n. 1. allegatus* inter præceptum ieiunij quadragesimalis, & recitandi officij canonici, censens regulam n. præced. traditam habere verum in hoc, non autem in illo præcepto. Vt ibi censum cuius fundamento latius retuli. Sed dicendum est regulam cœlē generalem in vitroque præcepto, & quibus sanctis aliis diuidis. Et ideo si potentia ieiunanti aliquo quadragesimali die certa sit, obligabit præceptum ieiunandi illa die. Ut contingere posset alius, qui defectu sufficiens alimenti non potest ieiunare, vel morbi, aut aliquis occupationis ratione: quiescere quæ enim sufficiens alimentum habuerit, vel morbus, & occupatio omnino

cessarunt, tenebatur hic ieiunare. Et in hoc cuncta intelligendos censeo *Caiet. sum. verb. ieiunium. 3. 5. Expeditate auct. & Nazari sum. c. 21. Hispan. n. 14. Lat. num. 20.* dicentes imponentes ad ieiunium totius quadragesimalis, potentes vero femei in hebdomada ieiunare, tenet ad id. Si autem quantitas dierum, quibus quis ieiunare potest, incerta sit prioris, ita tamen est regulare, præced. tradita, ut maior pars trahat ad se minorem. Et si equalis sit pars, quia conlata posse illum timida quadragesima ieiunare, ut teneatur illa ieiunare. Quia ratio militans in officio diuinio, militantis protius in hoc casu: res enim hec eidēnt scrupulis & perplexitatibus patet, ac quantitas officij diuinio. Nemo enim dubitabit ratione malæ valetudinis, defectus vicius sufficiens, laboris officij, & lepe anxiū quenquam futurum, ac perplexitatibus non immodece vexandum, an vna, vel altera ieiunare valeat. Sit ut excusatur ob similes causas ab integro officio recitando dubius esse potest, an vnam vel alteram horam recitare valeat. Et si dicas (vt ait *Manuel*) posse in casu ieiunij experientia, & consilis vitroque medico cognoscere, an hic possit aliquibus diebus ieiunare, cut id non potest circa officium diuinum?

CAPUT XX.

Qualiter dispensatio à præceptorum transgressionē excusat.

SUMMARIUM.

An dicitur sententia ab eis in ista causa concessa excusat à transgressione naturalium præceptorum n. 1.
An excusat à transgressione præcepti humani n. 2.
An vienit dispensatio, sic obviata peccata n. 3.
Quis possit in his legibus dispensare, ita ut sis dispensatio excusat n. 4.

8. De hac questione latissime disputauit li. 8. de mattim. *Disp. 17. & 18.* Et ideo tantum referam huius aliqua conclusiones proposito deferentes, ex multis, quæ ibi dixi, & earum probations auctore quæ omitteram, ut ibi videantur. Prima conclusio sit. Si dispensatio sit in ieiuniali diuinio, ut in voto, & abesse legitima causa sit, peccat mortaliter concedens, etiam si sit summissus Pontificis & eccl. cum quoq. defensant, & petendo, & vidento illa, & conscientia sit defectus causa: & dispensatio est irrita, ac proinde nullatenus à præcepto transgressionē excusat.

9. Secunda conclusio. Idem profus dicendum est quando inferior in legi humana superioris dispensat, casu quo dispensatio potest. Vt si episcopus dispenset, ut aliquis laboret in aliquo festo, abesse legitima causa, dispensatio est nulla, & concedens ac perens peccabunt mortaliter, illaque videntur: neq. à legi transgressionē excusat. Stramē ipse legislator dispenset in lege propria abesse legitima causa, peccat videntur, nisi scandalum graue, aut notabile aliorum detrimentum sequatur. Et simili culpa insecutus petens illam, si conscientia sit defectus legitima causa. At dispensatio certa valida, arque excusabit ab illius legis transgressione. Vt si Póntifex sic dispeserit in quacumq. lege Ecclesiastica: vel episcopus, aut quis alius legislator in sua.

10. Tertia conclusio. Vtens hac dispensatione legislatoris in propria lege, abesse legitima causa concessa, peccat videntur, celante gravi scandalo, & notabili aliorum damno, non contra legem illam humanam, quæ omnino per dispensationem abolita est, sed contra ius naturale, dictam partem debere conformari suo toto; nisi iusta discrepandi causa videntur. Quare hīc legi humanā feruare subveniat.

11. Ultima conclusio. Episcopus non potest in legibus Ecclesiasticis Pontificis, vel Concilij generalis, iure ordinario dispensare; at bēne potest in vno, vel altero casu, vidente necessitate: nisi dispensatio concedatur in eo canonice. Quod late probauit lib. 8. de mattim. tota disput. s. An vero patochus aliquando possit, in singulis præceptis tradendum est.